

Utvecklingen inom datorområdet är inne i ett intensivt skede. Det är framförallt hemdatorns möjligheter som nu undersöks på många håll och visar sig ge nya möjligheter till användning inom vitt skilda områden. Om den aktivitet som pågår vittnar de konferenser, som ordnas om datoranvändning, tidningarnas extra databilagor och i övrigt alla de artiklar som skrivs i tidningarna om datoranvändning. "Saab-Scania satsar på ABC-80 - små och billiga persondatorer klarar många arbetsuppgifter" är rubriken till en artikel om att Saabs flygdivision anskaffat ett 30-tal ABC-80 och även lånar ut dem till personalen i 14-dagarsperioder. "Dataintresset sprider sig som en gräsbrand - företaget där hela personalen satsar fritiden på datakurser" är en annan rubrik som inleder en artikel om ett företag, Frigoscandia Contractings frysdivision i Helsingborg, som under ett år låtit 115 personer genomgå grundläggande datorutbildning på ABC-80. "Programvara för persondatorer ger stordatorns möjligheter" och "Möjligt för ABC-80-ägare sända och byta programvara" är andra rubriker ur dagstidningarna. "Chips kan inte hejdas" och "Bubbelminnen 40 % billigare" har varit rubriker med mera teknisk anknytning. Några rubriker har också haft anknytning till släktforskning såsom "Datorn hjälper Karl hålla reda på alla" och "Släktforskare arbetar med datorer". Det är således en intensiv utveckling som är på gång, vilken berör många och inte minst släktforskarna.

I detta nummer av vår skrift presenteras den metod för framtagning av an- och släkttavlor med hjälp av stordator som tagits fram. Inmatade uppgifter redovisas och exempel ges på utskrivna an- och släkttavlor. Vi hoppas nu kunna pröva metoden på några släkter och få fram erfarenheter och tar gärna emot synpunkter på de uppställningarna av an- och släkttavlor. Eftersom stordator används är det nödvändigt med datainspektionens tillstånd om nu

levande personer skall kunna tas med. Begränsar vi oss till avlidna personer behövs inga tillstånd.

För hemdator med specificerad maximal utrustning har datainspektionen släppt på tillståndstvånget. Något an- och släkttavleprogram för ABC-80 finns dock ej. Däremot finns program för lagring och enkel sortering av det egna materialet. Dessa program kräver dock en med flexskiva utbyggd ABC-80.

Fler privatframtagna personregister till kyrkböcker har dykt upp. Kanske finns det fler släktforskare än man tror, som har tagit fram egna sådana. I övrigt har vi fortsatt inmatningen av födelseuppgifter från Dals Ed och därvid även prövat överföringen mellan ABC-80 och stordator. Ingen annan släktforskare har dock ännu vågat sig på att pröva vår metod. Är det för mycket nytt i den eller saknar man en ABC-80? Vi har och lånar till föreningens medlemmar ut de program som erfordras för inmatningen på kassetband med ABC-80. Någon hemdator kan vi däremot ännu ej låna ut.

Vi har också försiktigt börjat se på program för även vigsel- och dödlängder. Ett försök att automatisera normeringen av förnamn i samband med framställningen av register har gjorts och redovisas.

Av intresse är de arbeten som Steinrud och Rosvall genomför på sina ABC-80. Båda använder en utbyggd ABC-80 med flexskiveenhet och arbetar därmed med en utrustning som idag kostar omkring 4 gånger så mycket som den grundenhet ABC-80, som vi använder. På sikt kommer dock dessa utrustningar att minska i pris och även utvecklas ifråga om kapacitet, så att även de arbeten som idag kräver stordator så småningom kan komma att klaras av en hemdator. Steinrud har bl a visat

att det idag går att ta fram personregister till en vigsellängd med ABC-80 och få en snygg utskrift. Att det senare är viktigt framgår bl a av att både Rosvall och Steinrud skaffat nya skrivare.

Av intresse är också den utveckling som pågår både härhemma och i Amerika vad gäller databaser med arkivmaterial. Enligt uppgifter som landsarkivarie Lars Otto Berg i Uppsala fått vid besök i Salt Lake City skulle visst svenskt kyrkboksmaterial ha matats in i en databas där. Sex svenska församlingar skulle vara totalregistrerade och för ytterligare 300 församlingar skulle enstaka år vara registrerade. Vi skrev i maj i år dit för att få närmare besked men fick ett intetsägande svarsbrev. Sedan dess har släktforskare kommit hem från den stora släktforskarkonferensen i Salt Lake City i somras och berättat att uppgifter för 392 svenska församlingar skulle finnas lagrade i databasen. Detta har föranlett ett förnyat kontaktförsök. I Sverige fortsätter den demografiska databasen i Umeå med ett nytt projekt gällande 6 församlingar i Linköpingsregionen. Tidigare har man bearbetat 7 udda församlingar och 12 församlingar i Sundsvallsregionen. Demografiska databasen i Stockholm arbetar vidare med rotmansarkivet, men förväntas inte ha något att visa upp förrän tidigast om ett år. Dessa tre databasprojekt är intressanta. Men vi har ännu inte tillgång till något av de olika databasernas material. Den amerikanska databasens material hjälper ingen svensk släktforskare förrän vi har fått över det hit och fått det i en för oss användbar form. - Vad säger förresten datainspektionen om detta material om det skulle råka omfatta även nu levande personer? - Vi skulle behöva få över kopior av materialet på magnetband. Detta gäller även materialet från databasen i Umeå, varifrån vi ännu inte lyckats få så många uppgifter. Utvecklingen för de svenska databaserna kan på sikt leda till att släktforskarna blir huvudkunderna. Då borde vi även få vara med från början.

Det försiggår således en del arbete på annat håll, som vi ev skulle kunna dra nytta av. Vi bör därför följa utvecklingen, försöka få över prov på materialet och om det är användbart gå vidare och försöka få över hela materialet. Detta material gäller dock ej mer än 10-15 % av de svenska församlingar-

na, varför mycket återstår även om vi kan få tillgång till det.

Vi har även undersökt vad släktforskarna gör inom vårt område i grannländerna samt Tyskland och England. I England håller man på att starta, i Tyskland har man troligen gjort en del, men några konkreta uppgifter därifrån har vi ännu inte fått. I Danmark finns viss aktivitet, som har medicinsk anknytning medan man i Norge och Finland ännu inte gjort något.

Även för de offentliga registren med nu levande personer har en viss utveckling skett. På Tekniska museets utställning "Hej dator" visas hur man i SPAR - samordnat person- och adressregister - över telefonterminal kan få uppgifter om adress och vissa familjeförhållanden om man går in med personnummer. Möjligheterna att utnyttja SPAR för släktforskning bör bli större efter övergången till terminalsystem.

Även mycket annat tas upp i detta nummer; släktforskarna och det mindre vanliga arkivmaterialet, biblioteken och kostnaderna för släktforskningen, ledarkursen på Lunnevad samt släktforskning på Gotland. Register till första årgången av vår skrift jämte dess föregångare lämnas också jämte litet om nomenklatur, pressgrannar mm.

Vi är intresserade av att få kontakt med dem som vill pröva metoden för framtagna av personregister till födelselängder med inmatning av uppgifter på hemdator samt att få höra ifrån alla dem som nu troligen börjar komma igång med användning av datorer i släktforskningen.

PO

DATORISERAD FRAMSTÄLLNING AV AN - OCH SLÄKTTAVLOR

Bakgrund

I förra numret av Släkt-Forskar-Nytt redovisades det tillstånd som jag fått från Datainspektionen för att lägga upp en databas inkluderande den egna släktens nu levande medlemmar. Jag har alltså nu kunnat gå vidare med utveckling av en metod för detta.

Varför vill man då databehandla den

egna släkten? Följande sex punkter sammanfattar de största fördelarna.

För det första är utskrift av det framforskade materialet besvärligt och tidsödande. Man drar sig för att göra det innan man är helt färdig, vilket får till följd att man kanske dröjer alltför länge. Många gånger kan även en ofullständig tavla vara till nytta och glädje. Med datorns hjälp kan man, när allt väl är inmatat, framställa snygga an- och släkttavlor, när man så önskar med mycket liten mänsklig insats.

För det andra håller datorn reda på alla uppgifter om varje person på ett enhetligt sätt. Vartefter nya uppgifter tillkommer så lägger man in dem i datorn tillsammans med de andra och vid utskrift får man en klar överblick över vad man vet om personen. Då ser man tydligt vad som saknas och var kompletterande forskning måste sättas in.

För det tredje har man valfrihet att ur det inmatade materialet framställa an-, släkt- och även andra typer av tavlor med olika utseende. Detta bestäms först i utskriftsprogrammet. Det kan röra sig om uppställningen av en tavla i stort eller om detaljer som till exempel datum på formen 1980 24/9 eller 24/9 1980 eller 1980-09-24. Man löper inte risken att få göra om arbete därför att man kommer på ett bättre sätt att ställa upp sin tavla.

För det fjärde kan man vid utskrift välja vilken person som helst till proband. Man kan alltså utgå från olika anfäder och anmödrar när man gör en släkttavla eller man kan göra en antavla för till exempel alla sina kusiner.

För det femte består genealogiska beskrivningar oftast av likartade notiser som är uppbyggda efter ett visst formulär. Till exempel: "Född då- och då där och där". Genom att utnyttja detta faktum förenklas programmeringen och användningen av programmen avsevärt.

För det sjätte slutligen, när man har en stor och genealogiskt intresserad släkt i USA så blir det mycket mindre arbetsamt att åstadkomma samma tavlor både på svenska och engelska. De flesta standardiserade notiser kan direkt användas för båda språken och den text som läggs på i utskriftsprogrammet kan man ha på båda språken. Det enda man måste tänka på är att när man skriver in löpande text på svenska också skriva in en engelsk översättning.

Hur data organiseras

Den grundläggande enheten här liksom i all släktforskning är den enskilda personen. Till denna knyts uppgifter av olika slag såsom född, död, gift, vilka barnen är osv. Eftersom antalet registrerade personer med tiden kan bli ganska stort, delas de upp i mindre grupper, kallade flockar, som är mera lätthanterliga. Varje flock kan innehålla upp till ett tusen personer, men det är inte nödvändigt att fylla en flock innan nästa påbörjas. I stället är det lämpligt att en flock innehåller personer med många inbördes relationer, t e en släktgren, medan antalet relationer mellan flockar hålls nere. Antalet flockar som kan finnas är praktiskt taget obegränsat.

Informationen om varje person kan indelas i tre kategorier. För det första det som definierar personen. Här ingår för- och efternamn, numret på personen inom flocken samt om det är en man eller en kvinna.

Den andra kategorin är notiser som berättar om händelser i personens liv. Till varje notis hör ett datum och en ort i den mån de är kända. Ortsangivelsen kan bestå av upp till tre olika namn avseende gård eller by, socken eller stad samt land eller provins. I de flesta fall utnyttjas dock bara ett eller två namn. Till datumet finns det möjlighet att ange en kommentar som avser tidsangivelsens noggrannhet, t e före, cirka, senast. Man kan också ange en kommentar som hänför sig till notisen som helhet, exempelvis "Född oäkta ..." eller "Död i pesten .....". På detta sätt kan uppgifter om född, döpt, gift, inflyttad, utflyttad, död samt begravnen anges. Dessa notiser med enkel struktur täcker antagligen mer än 95 % av de uppgifter, som ingår i genealogier. I de fall där de inte räcker till finns en typ av notis, där man på ett friare sätt kan skriva vad som avses. Den kan innehålla högst ett datum och en Ortsangivelse samt godtycklig löpande text, t e "Kyrkoherde i Himmelsta 1714 3/9" eller "Vid Generalmönstring 1708 antecknas att kapten Retzell är på värvning i Skåne". Således kan man på ett kort och enhetligt sätt ange de vanligaste uppgifterna om en person medan man kan formulera de mera ovanliga på ett ganska fritt sätt.

Den tredje kategorien är personens relationer till andra. Teoretiskt skulle det räcka att för varje person ange dess far och mor samt giftermål, sedan kunde alla andra relationer härledas ur dessa. För att underlätta bildandet av släkttavlor, där man ju går från föräldrar till barn, tillfogas dock hos fadern och modern vilka barn de har. Av liknande skäl anges mannen bland husrens notiser och vice versa. Personerna i relationerna identifieras med sitt flock och personnummer.

De flesta notiser kan förses med källhänvisning om så önskas. På så sätt kan man enkelt hålla reda på varifrån en viss uppgift kommer. Varje källa definieras med ett nummer och motsvarande klartextangivelse. I notisen anges källans nummer och sida i källan. Vid utskrift kan man välja om man vill ha källhänvisningen utskrivna.

Registrering

Registrering innebär inmatning, kontroll och lagring av data i datorn. Det sker med ett speciellt program. Det som en gång registrerats kommer datorn ihåg och det behöver sedan inte upprepas. Vi vill ju att den registrerade informationen redan från början skall bli så korrekt som möjligt. Det innebär att många kontroller måste göras vid inmatningen både vad gäller formatet och de enskilda värdena. T e så är ju ett månadsnummer 14 orinligt, liksom ett årtal över 2000 (under de närmaste 20 åren i varje fall). Vidare skall antalet tangentnedtryckningar minimeras vilket både ger snabbare inmatning och färre fel. Förkortningar och förkortad notering för information som skall vara lika med den på en tidigare inmatningsrad är exempel på åtgärder som minskar antalet tangentnedtryckningar. Personnamn och ortnamn kan inmatas med enbart stora eller enbart små bokstäver, programmet sätter själv stor begynnelsebokstav.

Varje rad som inmatats skrivs ut med alla förkortningar upplösta, så att man kan se att den har kommit in rätt. Om inte så kan man ångra sig och skriva om den. Likaså måste man förstås skriva om en rad som datorn har upptäckt något fel i.

För varje relation som inmatas införs automatiskt den omvända relationen hos

den andra personen:

<u>Angivet</u>	<u>Automatiskt infört</u>
Barn	Far eller mor beroende på kön hos barnet
Mor	Barn
Far	Barn
Gift	Gift

Detta sker dock först sedan registreringen har avslutats, varför man kan referera till en person som ännu ej finns men som man matar in senare under samma registreringspass.

Det är inte nödvändigt att mata in notiserna i någon speciell ordning eftersom sortering sker före utmatning.

Registreringsprogrammet kan också användas för att i efterhand ta bort, ändra och lägga till notiser bland redan befintliga.

I efterföljande inmatningsexempel anges vår inmatning med V:, datorns utmatning med D: och förtydligande kommentar med K:.

V: NM1,ANFAST
D: NMO01,Anfast
K: Vår första person heter Anfast i förnamn, han skall ha nummer 1 inom den här flokken (som vi antar är nummer 99), det är en man.

V: FC1657,,VÄSTERGÖTLAND;
D: FC16570000,,Västergötland;
K: Födelsenotis med endast året angivet i datum. Gård och socken är okända och därför utlämnade. C innebär cirka 1657.

V: D1711-5-9ANEBO
D: D17110509Anebo,,;
K: Dödsnotis, endast gård angiven, datorn fyller på med tomma fält för socken och landskap, detta för att utskriftsprogrammet skall få det enklare.

V: B5
D: B99 5
K: Barn är nummer 5 inom denna flock (ännu ej inmatad), datorn lägger till flocknummer.

V: G1681;2
D: G16810000,,;99 2
K: Gift 1681 okänt var med personnummer 2 i denna flock.

V: USBonde;EFarmer;
D: USBonde;EFarmer;
K: Hans yrkesbeteckning var bonde, på engelska farmer. Här måste man

förstås använda stora och små bokstäver som man vill ha dem, datorn kan inte förstå löpande text. Yrke kan ju t e vara Löjtnant vid Regimentet.

V: NK, Anna
D: NK002, Anna,
K: Nästa person inmatas. Personnumret ökas med ett.

.....

V: NMA., E
D: NMO12Andersson, Erik,
K: Visar användning av förkortade personnamn samt tillägg av -son

V: NKA., A
D: NK013Andersdotter, Anna
K: M respektive K avgör hur förkortningar skall upplösas och om -son eller -dotter skall tillfogas.

V: F1778, Malexander
D: F17780000, Malexander, ;

V: D1809, ma
D: D18090000, Malexander, ;
K: Datorn minns ortnamn som använts under ett registreringspass och sedan behöver man bara ange tillräckligt många bokstäver för att göra dem unika. Om t e Malmköping hade förekommit som ortnamn tidigare hade inte "ma" räckt utan "male" hade erfordrats för "Malexander".

Anm Inmatningsexemplet uppvisar vissa principiella skillnader mot det som användes för personregisterframtagning. Det är möjligt att vissa skillnader kommer att arbetas bort så att större likformighet erhålls.

Utskrifter

Det finns ett program som framställer antingen en antavla eller en släktavla utgående från vilken registrerad person som helst. Det enda manuella arbete som krävs är att mata in flock och personnummer för den person man vill starta med och datorn gör resten.

Vid utskriften ordnas texten på följande sätt. Först personens namn och yrke om sådant angivits, därefter alla notiser som kan ha datum men detta är okänt samt till sist adress om sådan finns. Sedan tillkommer förstås ytterligare text beroende på den aktuella tavlan.

För en antavla finns personens generation och nummer inom generationen en-

ligt Hagers system och dessutom referens till far, mor och avkomma enligt samma system.

Släkttavlan kan utföras i två varianter. Den första är i tabellform. Varje person som har barn får egen tabell. Barnen skrivs ut efter föräldrarna. Om barnet inte har barn i sin tur skrivs alla uppgifter om det ut här, i annat fall skrivs dess födelse- och dödsnotis kompletterad med hänvisning till dess egen tabell. Varje tabell har också en hänvisning bakåt till föräldrarnas tabell.

Den andra varianten av släktavla försöker att på ett mera grafiskt sätt åskådliggöra släktskapsförhållandena. Vill man se en viss persons barn skall man följa den sifferrad nedåt som börjar efter personen. Barnen står då omedelbart till höger om denna sifferrad. De båda varianterna kan skrivas ut samtidigt och då hänvisas från den senare till den förra.

För samtliga tavlor kan man välja om alla notiser skall skrivas ut eller endast namn samt födelse- och dödsnotis och giftermål.

Varje tavla kan förses med ett person- och Ortsregister i samband med att tavlan framställs.

Programmet klarar både anförluster och anförskjutningar. Respektive tavla avbryts då en person återkommer, då alltså en underliggande släktgren eller överliggande del av en antavla skulle behöva upprepas.

Hänvisningar sker inte bara vid anförluster utan också då samma person återkommer på olika ställen i en tavla av andra orsaker, till exempel som ingift eller som barn.

Exempel på utskrifter visas på nästa sida.

Exempel på antavleutskrift:

I:1

Matilda Persdotter. Född 1840 1/9 i Örsjö. (Far II:1, mor II:2).

II:1

Per Olofsson. Född 1805 11/8 i Örsjö. Gift 1831 9/9 i Örsjö med
Gunnel Germundsdotter. (Far III:1, mor III:2, avkomling I:1).

---Gunnel Germundsdotter. Född 1797 16/11 i Torp.

Barn:

Lars Persson. Född 1833 2/5 i Örsjö.

Eskil Persson. Född 1834 6/11 i Örsjö.

Johanna Persdotter. Född 1836 14/6 i Örsjö.

Matilda Persdotter. Född 1840 1/9 i Örsjö. (Se I:1 sidan 1).

II:2

Gunnel Germundsdotter .....

Kommentar: Ingifta personer anges endast med namnet bland notiserna.
Efter tecknen --- följer deras födelse- och dödsnotiser.
Det blir annars förvirrande i synnerhet vid flera giften.

Exempel på släkttavla variant 1.

Tabell 1

Anfast. Bonde. Född cirka 1657 i Västergötland. Gift 1681 med Anna.
Död 1711 9/5 i Anebo. --- Anna. Död före 1724.

Barn:

Botilda Anfastdotter. Född 1684 8/6 i Anebo. Begraven 1762 8/6
i Storlunda. (Se tabell 2 sidan A-1).

Emund Anfasti. Född 1686 3/1 i Anebo. Begraven 1762 8/1. (Se
tabell 3 sidan A-1).

Tabell 2, från tabell 1 sidan A-1

Botilda Anfastdotter. Född 1684 8/6 i Anebo. Gift 1702 6/9 i
Odensbacka med Nils Bäfverfäldt. Begraven 1762 8/6 i Storlunda. ---
Nils Bäfverfäldt. Döpt 1678 16/3 i Storlunda. Löjtnant vid Östgöta
tremänningsregemente till häst 1706 ?/3. Död 1709 i Poltava.

Barn:

Dagnar Bäfverfäldt. Född 1703 8/12 i Svenskeby. Död ogift 1762
i Svenskeby.

Sissela Bäfverfäldt .....

Kommentar: Tabellerna indelas efter principen djupet först.

Exempel på släkttavla variant 2.

.....
Emund Anfasti. Född 1686 3/1 i Anebo. Begraven 1762 8/1. (Tabell
3 sidan A-1).

1

1 Ester Emundsdotter. Född 1721 13/1 i Kyrkhult. (Tabell 4
1 sidan A-2).

1 2

1 2 Oliva Toresdotter. Född 1744 8/9 i Bystad. (Tabell
1 2 5 sidan A-2).

1 2 3

1 2 3 Rangella Henriksdotter. Född 1766 14/5 i Strandhult
1 2 3 (Tabell 5 sidan A-2).

1 2

1 2 Alvina Toresdotter. Född 1746 16/11 i Bystad. (Tabell
1 2 6 sidan A-3).

.....

Kommentar: Emunds barn är Ester. Esters barn är Oliva och Alvina. Olivas barn
är Rangella. Man hänvisar till en samtidigt producerad släkttavla

av variant 1. Därför har endast summariska uppgifter tagits med. Om endast variant 2 framställs så tar man förstås med alla uppgifter, vilket emellertid gör uppställningen något mindre överskådlig.

Detaljerad beskrivning av inmatnings- och filformat

Orden, till exempel "datum" eller "text" innebär att här skall ett datum respektive en text skrivas enligt ett format som närmare definieras nedan.

A datum text	Adress vid angivet datum
B person	Barn
C kommentar datum ort källa	Begraven
D kommentar datum ort källa	Död
E kommentar datum ort källa	Utflyttad från ort
F kommentar datum ort källa	Född
G kommentar datum ort person källa	Gift
I kommentar datum ort källa	Inflyttad till ort
J antal-giften	Inmatas ej, skapas av programmen
K källnr källnamn förk	Definition av källa
L kommentar datum ort källa	Levde på angiven tid och plats
M person	Mor
N kön nr efternamn förnamn	Ny person
P person	Far
S kommentar datum ort källa	Specialhändelse, se vidare nedan
T rad	Fortsättning på specialhändelse
U kommentar	Yrke, titel
V kommentar datum ort källa	Döpt
X	Avsluta inmatning
Y flocknr	Anger vilken flock som skall behandlas
Z	Radera föregående rad

Radtyperna X, Y och Z är kommandon till registreringsprogrammet och sparas ej i filen.

Efter S-raden följer ett antal rader som har ett T i början. Det är så bara därför att alla rader skall ha ett bestämt tecken först och det ignoreras vid utskrift. Den text som då blir kvar inleds med S eller E för svenska respektive engelska och avslutas med ; . Radbyten med inledande T ignoreras som sagt men \$R kan anges för att åstadkomma ny rad i utskriften. Vidare anger \$O att ortnamnet från S-raden skall in, \$D att datum skall in och \$B att båda skall in. Det är inte nödvändigt att både svensk och engelsk variant finns med. Avslutande punkt före ; skall ej anges, en sådan läggs till vid utskrift.

Förklaringar

- text

En följd av tecken avslutade av ny rad

- person

Om ett tal anges avses en person inom den flock som nu behandlas, i annat fall avses flock- och personnummer. Ex B42, M16 83.

- datum

Grundformen är åååå-mm-dd. Kortformer kan användas varvid det som utelämnas från vänster ifylls med vad som senast angivits vid datuminmatning och det som utelämnas från höger anses okänt. Okänt värde kan också anges med 0.

Ex: 1945-03-05 har tidigare inmatats. Då blir 43-9-11 = 1943-09-11, -9-11 = 1945-09-11, --11= 1945-03-11, 43-0-11 = 1943-00-11 (månad okänd), 43-9 = 1943-09-00 (dag okänd).

- ort

Består av maximalt tre delfält: gård eller by, socken eller stad samt land

eller provins. Ex: Jernstad, Stora Åby, Östergötland; eller Jernstad; eller , Stora Åby; eller , Östergötland; . En helt tom ortsangivelse görs med ; . Om något följer efter ortsangivelsen på raden så måste semikolon finnas annars kan orten avslutas var som helst.

- källa

Varje källa har ett unikt nummer inom flocken, definierat i K-raderna. Källa kan helt utelämnas. Ex: 3,152 = Källa nummer 3 sida 152. ,168 = samma källnummer som förut sida 168.

- källnr

En definierad källas nummer. Utelämnat nummer blir föregående ökat med ett.

- källnamn

Källans fullständiga namn avslutat av semikolon. Ex: Setterdahl: Linköpings stifts herdaminne; eller Stora Åby husförhörslängd AI:14;

- förk

En lämplig förkortning för källan. Ex: LiHm eller StÅ AI:14.

- nr

Personens nummer inom flocken, utelämnat ger föregående ökat med ett.

- kön

M eller K.

- kommentar

S svensk text ; E engelsk text;

Endera kan utelämnas. Avslutande punkt före semikolon skall ej anges. Avsett för kortare tilläggsupplysningar dels till notisen som sådan (exempelvis dödsorsak) dels till datumangivelsen. Det finns också bestämda förkortningar som kan anges här, en eller flera. De byts vid utskrift mot sin engelska eller svenska motsvarighet.

B	Barnlös	Without children
C	Cirka	Circa
E	Efter	After
F	Före	Before
G	Ogift	Unmarried
O	Oäkta	Illegitimate
S	Senast	No later than
T	Troligen	Probably

Bokstäverna kan kombineras, ex: DGS .... = Död ogift senast ..... eller FTF = Född troligen före ....

Lars Blomberg.

ARKIVPROBLEM

Erik Thorell berättar i SoHs första nummer för 1980 från ett symposium ordnat av Riksarkivet i anledning av Internationella arkivveckan förra året att nyligen avgångne riksarkivarien Åke Kromnow framfört "att man från arkivhåll är glad för alla släktforskare" men "att man skulle vara ännu gladare, om släktforskarna kunde bredda sitt intresse för arkivalierna och inte som nu endast använda 10-15 % av materialet till bristningsgränsen". Som släkt-

forskare är det naturligtvis roligt att höra att man är välkommen i arkiven, men vad innebär det egentligen att man skall bredda sig och använda även annat än det mest utlånade arkivmaterialet ?

Vilket arkivmaterial är det som används till bristningsgränsen ? Detta sägs inte men troligen är det kyrkoarkivalierna och ev även mantalslängderna, dvs det material i vilket i

stort sett alla personer, som bott här i landet tas upp systematiskt. Detta stöds av uppgifter, som lämnades av landsarkivarie Werner Pursche 1975, då han i ett föredrag i Norrköping erinrade om att 95 % av alla släktforskare i Vadstena landsarkiv endast använde 5 % av arkivmaterialet. Dessa 5 % angavs till större delen bestå av kyrkböcker, bouppteckningar och mantalslängder (Östgöta-correspondenten 1975-04-05).

Vad är då det "andra arkivmaterialet" ? Troligen är det huvudsakligen arkivmaterial, som mera osystematiskt tar upp vissa personer beroende på att de sagt eller gjort någonting eller pga någon egenskap de haft eller mera systematiskt tar upp någon viss kategori människor. Det kan vara protokoll från bystämmor eller förrättningar av olika slag, räkenskaper av speciellt slag, t e från tiondet eller något annat.

För att förstå varför det blir den första kategorin av arkivmaterial som släktforskaren huvudsakligen ägnar sig åt måste man veta vad släktforskning är och hur släktforskaren arbetar. Vad jag vet finns ingen undersökning om detta gjord. Här i Linköping gjorde jag förra hösten i ordning ett frågeformulär för att försöka fånga upp och beskriva släktforskningen som den bedrivs idag, men tyvärr blev det inte mer än ett formulär. Man kan dock gissa att släktforskaren väsentligen ägnar sig åt två saker vid användning av arkivalier, nämligen

dels att söka efter förfäder och andra släktingar och beskriva dem med ett minimum av uppgifter; född, död, gift, barn och

dels att söka efter ytterligare uppgifter som utförligare kan beskriva de redan funna personerna.

För att kunna genomföra den andra uppgiften måste åtminstone delar av den första vara avklarad.

För den första uppgiften - att finna personerna och enkelt beskriva dem - är kyrkoarkivalierna tämligen givna; de är systematiskt upplagda, i stort sett allt folk finns med och de är välkända för alla släktforskare - de tas upp i varenda kurs i släktforskning. Det är först när man kommer till tiden före kyrkböckerna eller har svårighet att i kyrkböckerna finna sökta personer, som man går till andra arkivhand-

lingar och kommer utanför de 10-15 % mest använda arkivhandlingarna. Men dessa "andra arkivhandlingar" är inte lika väl kända. Att tränga in i dem kan därför för många innebära en ansträngning, som man tvekar inför.

För den andra uppgiften att söka ytterligare uppgifter om funna personer leds man snabbt in på de arkivhandlingar förre riksarkivarien vill att vi släktforskare i större utsträckning skall intressera oss för. Men hur många släktforskare kommer så långt i sin forskning ? Detta vet vi inget om förän vi genomfört en undersökning av släktforskaren och hans arbete. Hur stor del av släktforskarna begränsar sig till att ta fram sin antavla och nöjer sig med det minimum av uppgifter om respektive personer som kyrkböckerna ger ? Hur stor del går vidare och fördjupar sin forskning ?

Den väg de allra flesta släktforskare tar - och den väg som lärs ut på alla kurser - går genom kyrkböckerna. Och detta är riktigt. Vad kan man då göra om man som Åke Kromnow och troligen flera av landsarkivarierna vill att släktforskarna i större utsträckning skall ägna sig åt andra arkivalier, som nu ligger tämligen obeaktade i arkiven ? Följande typer av åtgärder kan diskuteras:

1. Åtgärder som underlättar släktforskarnas studier av de 10 - 15 % mest utlånade arkivalierna, främst kyrkoarkivalierna, så att han/hon snabbare kommer igenom dem och kan gå vidare till andra typer av arkivalier.
2. Åtgärder, som ger information om "de andra arkivalierna" och som stimulerar och underlättar ett inträngande i dem.
3. Åtgärder som ökar tillgängligheten för de "andra arkivalierna".

De viktigaste av den första typen av åtgärder, som skall ge släktforskarna möjlighet att snabbare komma igenom kyrkoarkivalierna är att förse samtliga kyrkoarkivalier med personregister och göra både dessa och själva arkivalierna bekvämt tillgängliga för forskarna på den plats där de bor. Här kan arkiven hjälpa till men även släktforskarna bör känna ett ansvar, speciellt vad avser framtagna av personregister. I dagens läge innebär tillgängligheten att handlingar och

personregister skall finnas på mikro-
fiche, som är billiga och på ett enkelt
sätt kan distribueras. Den tekniska ut-
vecklingen kan medföra att datorer i
en nära framtid kan komma in i samman-
hanget och uppgifterna får sökas i dat-
orminnen - databaser upprättas. Detta
fordrar också att terminaler skall fin-
nas lätt tillgängliga; i princip bör
var och en ha en egen terminal eller
lätt kunna låna en sådan som kan an-
slutas till telefonen.

Den andra typen av åtgärder innebär
artiklar i släktforskar skrifterna, fö-
redrag och kurser samt även framtag-
ning av förteckningar och handböcker
om "de andra arkivalierna". Man mås-
te sprida kunskap om vad som finns
och ge exempel på vad som kan fås ut
av dessa arkivalier. Kanske måste man
även ta fram personregister till en
del av dem. Grundkurserna i släkt-
forskning måste kompletteras med
fortsättningskurser där dessa arkiva-
lier tas upp.

För att den andra typen av åtgärder
skall kunna få någon större effekt
måste den första typen åtminstone
till del vara avklarad.

Den tredje typen av åtgärder innebär
att "de andra arkivalierna" skall gör-
as någorlunda lätt åtkomliga. De fles-
ta av denna kategori arkivalier finns
endast på arkiven och ej på mikrofilm.
Detta innebär krav på arkivens öppet-
hållningstider. Många av släktforskar-
na är i yngre åldrar och har ett dag-
ligt arbete att sköta. För att dessa
skall få möjlighet att forska i "de
andra arkivalierna" ställs krav på öp-
pehållande på kvällar, lördagar/sön-
dagar och under semestertid. I annat
fall och om förändringar i öppethål-
lande ej räcker måste man göra kopi-
or av arkivalierna tillgängliga.

Åke Kromnows önskan att få släktforsk-
arna att ägna sig åt andra arkivalier
än de idag mest utlånade, är värd ett
beaktande - släktforskningen kan be-
rikas genom uppgifter ur även dessa
arkivalier. För att komma därhän ford-
ras dock en rad åtgärder från både
arkivens och släktforskarnas sida,
varvid de viktigaste är att underlät-
ta släktforskarnas arbete med att kom-
ma igenom de mest utlånade arkivali-
erna och sprida intresse för och kun-
skap om "de andra arkivalierna" och
med öppettider ge forskarna möjlighet
att ta del av dem eller göra kopior av

dem tillgängliga. Arkiven kan såled-
es själva göra mycket för att för-
verkliga förre riksarkivariens önske-
mål men även släktforskarna själva
kan ge ett bidrag. Vidtas inga åtgär-
der kan inte heller några förändring-
ar förväntas.

PO

FLER PRIVATFRAMTAGNA PERSONREGISTER TILL KYRKBÖCKER

Det finns kanske betydligt fler pri-
vatframtagna personregister till kyrk-
längder än som framgår av min samman-
ställning i förra numret. Följande
har jag fått uppgift om:

Ramsele

F 1684-1749

D 1725-1774

Edsele

V 1818-58 endast släktnamn

HF 1807-48 endast släktnamn

Fjällsjö

D 1724-33, 1742-50

Helgum

D 1724-48

Dessa personregister till längder i
Ramsele, Edsele, Fjällsjö och Helg-
ums församlingar i Västernorrlands
län har tagits fram av Håkan Skogsjö
i Göteborg. Han har också tagit fram
personregister till Edsele testa-
mentspengar 1732-1818 och brudpeng-
ar 1732-1818, Fjällsjö testaments-
pengar 1682-1753 och brudpengar
1682-1749 samt Helgum brudpengar
1732-38 förutom personregister till
domböcker för Ramsele och Resele
tingslag.

Lommaryd, Jönköpings län

Kurt Steinrud har fortsatt med per-
sonregistret till födelseboken, vil-
ket nu är klart fram t o m 1860. Han
har även påbörjat personregister till
vigselboken och har i denna hunnit
fram till och med 1806.

Dessa register tas helt fram med hem-
datorn ABC-80 utbyggd med flexenhet
(FD2). Registren är framtagna för
eget bruk och innehåller även en del
uppgifter som inte direkt framgår av
kyrklängderna. Till födelselängden
har förutom kronologiskt uppställt
register tagits fram barnregister,
fadersregister, modersregister och
topografiskt personregister, det sen-
are dock med personerna i kronolog-

isk ordning under varje gård. Vigselregistret är uppställt dels kronologiskt, dels som mans- och kvinnoregister.

Kopparbergs församling

HF (kommunionlängd) 1742-62, 1763-87
F 1672-90, 1683-1775
V 1681-91, 1699-1719, 1729-1834 (1775?)
D 1610-1775

Kristine församling

HF 1787-96
F 1664-91, 1694-1775
V 1694-1703, 1730-75
D 1663-66, 1694-1703, 1705-06,
1737-75

Registren till Kopparberg och Kristine församlingar i Kopparbergs län är framtagna av postmästare Helmer Lagergren. Registret har gjorts som kortregister med alfabetisk sortering på efternamn. Födelseregistret är ordnat som fadersregister. Någon namnormering har ej gjorts, så ligger t e Eriksson och Ersson på olika ställen. Registren omfattar 300-400 tusen kort (lappar) och finns på Stads- och länsbiblioteket i Falun.

Härutöver har jag fått uppgift om en del andra personregister t e till fattigvårdsräkenskaperna för Skellefteå församling 1729-1814 som tagits fram i Ramsele och finns på Stiftelsen Skellefteå museum. Där finns också ett exemplar av personregistret till Skellefteå landsförsamlings lysnings- och vigselbok 1800-59, som är framtaget vid Ramsele men bygger på en avskrift av Bertil Lindqvist i Umeå. För Skellefteå landsförsamlings husförhörslängd 1853-70 har ryttmästare Th Boltenstern tagit fram ett personregister gällande innevånarna i Skellefteå stad, vilket utskrivits i Ramsele och finns på Skellefteå museum.

PO

RUBRIKER PÅ FICHE

Hur skall rubriken på ett microfiche med personregister till en kyrklängd se ut? Efter en del funderingar har vi kommit fram till följande.

Rubriken disponerar ett utrymme överst på fichen med en höjd av 7 mm och en längd av 139 mm.

I ordning skulle man kunna ta med:

1. församling
2. län i kod
3. typ av längd registret gäller, för-

kortat t e F för födelse- och doplängd.

4. tidsperiod
5. kyrklängd, t e CI
6. Beteckning som anger att det är register (R) och om uppgifterna är bearbetade (B) eller ej (O).
7. Registeransvarig, dvs den som svarar för uppgifternas riktighet.

Ex. För vårt födelseregister för Dals Ed skulle rubriken se ut på följande sätt:

Ed 14 F 1706-25 CI RO PO Bergman

Om man vill ange kvalitetsgrad för registret kan detta tillfogas som en tredje bokstav i 6). Här kan också tas in om registret gjorts på en avskrift av respektive längd.

Är det någon som har några synpunkter på detta?

PO

STAVNINGSNORMERING AV PERSON - OCH ORTNAMN

Vid bearbetning och utskrift av register är någon form av normering av namnen nödvändig. Den säkerställer att person- och ortnamn (gård, torp etc) som är lika kommer att hamna tillsammans efter sortering trots stavningsvariationer i originaldokumentet. Registren blir lättare att leta i och det går fortare att hitta det man söker.

En central fråga är hur långt man skall driva normeringen innan man mister för mycket av ursprungsinformationen. Man vill ju att så många som möjligt av förekommande stavningsvarianter skall bli normerade utan att för den skull verkligen olika former sammanförs av misstag.

Universitetslektor Roland Otterbjörk vid Umeå Universitet anger tre nivåer:

1. Den grafiska där smärre variationer i stavning sammanförs typ Carl/Karl, Per/Pä(h)r, Eric(h)/Eri(c)k.
2. Den fonetiska där skrivformer som kan tyda på olika uttal av namnen sammanförs, typ Cecilia/Cisilia, Ingebor/Ingeborg, Henrik/Hin(d)rik.
3. Den etymologiska (eller stilistiskt-sociala) där namnformer som bevisligen kan användas om en och samma person redovisas tillsammans, alltså typen Karin/Kajsa/Katarina,

Lars/Lasse/Laurentius.

Det finns minst två olika sätt att utföra normeringen. Den metod, låt oss kalla den metod A, som använts för Dals Eds födelselängd 1706-25 är att för varje stavningsvariant ange dess normalstavning och låta datorn före sortering göra motsvarande byte. På så sätt byttes exempelvis Svän, Swen och Swän till Sven och Hälgia, Hälga och Hälja till Helga samt Pelle till Per. Således valdes normering enligt alla tre av ovanstående nivåer. Genom att använda 243 byten minskades antalet förnamn från 389 till 167, en reduktion med 57 %. Val av normalform gjordes på följande sätt. Om det fanns en nusvensk form av namnet används den, t e Sven, Helga. I övrigt valdes den av stavningarna som såg mest "normal" ut, i tveksamma fall den med flest förekomster. Om en tillräckligt "normal" stavning saknades gjordes en egen normalisering. Även om normalisering enligt alla tre nivåerna tillämpades var vi ganska konservativa och behöll separat många liknande namn, exempelvis Arve-Arvid, Kerstin-Kristin. Avgörande för vilka normeringar enligt nivå 3 som skall tillämpas är egentligen vad nedtecknaren (prästen) ansåg vara lika eller utbytbara namn. Den kunskapen är dessvärre oåtkomlig idag.

Det är emellertid en hel del arbete med att bestämma och mata in de 243 varianterna och deras normalstavningar. Vad gäller personnamn kanske man kunde hoppas på att så småningom alla varianter skall ha fått sin normalform bestämd, antalet kommer dock säkert att uppgå till tusen eller fler. Ortnamnen däremot är ju olika för olika socknar och här kommer man ständigt att behöva bestämma normalstavningar.

Alternativet till att byta hela stavningsvarianter mot normalstavningar är att ta ett fåtal bokstäver, säg en till fyra, och för den ange en normalform (metod B). Detta tillämpas i tur och ordning för bokstavsgrupperna i hela namnet. Utbytet sker då utan hänsyn till andra bokstäver i namnet och man kommer att få en del oönskade effekter som man måste acceptera i viss utsträckning. Vinsten är ju att med ett fåtal regler kunna normera både person- och ortnamn. Namnen får dock inte förvanskas så att man inte kan se vilket som avses. Med denna metod kan man hoppas klara normering enligt nivå 1 och delvis 2, men däremot knap-

past något på nivå 3.

I det följande kommer ett antal olika normeringsregler för metod B att presenteras tillsammans med exempel på användning och eventuella oönskade bieffekter.

- R1. Vår första regel blir att alla dubbeltecknade bokstäver blir enkla. Ex: Knuut och Knutt blir båda Knut.
Oönskad effekt: Namn som normalt stavas med dubblerade bokstäver förvanskas, ex: Anna - Ana, Hilla - Hila. Ingen tvekan råder dock om vilket namn som avses.
- R2. Vissa ovanligare bokstäver byts mot andra med samma eller nästan samma ljudvärde. W blir V, Z blir S, Y blir I och Ä blir E. Ex Arwid - Arvid, Zacharias - Sacharias, Bryngel - Bringel, Bängt - Bengt. Oönskad effekt: namn med tydligt y-ljud förvanskas, t e Bryngel.
- R3. Bokstaven H tas bort helt utom i början av ord, eller, mer exakt, vilken bokstav som helst följd av H byts mot enbart denna bokstav. Ex: Börtha - Börta, Carhl-Carl men Helga och Håkan blir som förut. Oönskad effekt: Johan - Joan.
- R4. Kombinationen IJ byts mot I, ex: Dordij - Dordi.
- R5. Kombinationen PH byts mot F utom i början av ord, ex: Christopher - Christofer, Sophia - Sofia men Pher Pher ändras ej enligt denna regel, dock försvinner H enligt R3.
- R6. Kombinationerna FV och FW byts mot V, ex: Halfvard och Halfward blir Halvard.
- R7. Kombinationen DT byts mot T, ex: Bengdta - Bengta, Berendt - Berent.
- R8. J-ljudet i början av ord kan tecknas på många sätt, GIE, GE och HIE blir alla JE. Ex: Gertrud, Giertrud och Hiertrud blir Jert-rud. Oönskad effekt: man är van att se namnet med GE.
- R 9. Bokstaven C är ett komplicerat kapitel eftersom den uttalas olika beroende på omgivande bokstäver. CH och CK byts mot K, CA mot KA, CE mot SE, CI mot SI samt alla övriga C mot K. Ex: Erich och Erick blir Erik,

Carin - Karin, Cecilia - Sesilia,
Didric - Didrik.

- R10. KIE byts mot KE, ex: Kierstin - Kerstin.
- R11. NGIÄ och NGIE byts mot NGE och NGIA mot NGA. Ex: Ingiäl och Ingjel blir Ingel och Ingial blir Ingal.
- R12. AI blir AJ, ex: Kaisa - Kajsa.
- R13. BIÖ byts mot BJÖ, ex Biörn - Björn.

Ordningen i vilken reglerna tillämpas är i vissa fall av betydelse. Tag t e "Chierstin", här måste R9 tillämpas före R3 för att man skall få "Kierstin" och inte "Cierstin". Vidare måste för varje regel anges hur långt till höger i namnet man skall flytta efter bytet. I exemplet ovan när "Ch" bytts mot "K" vill man stå kvar så att "Kie" kan bytas mot "Ke" enligt R10. Efter detta byte flyttar man två steg och betraktar "rstin", som i det här fallet inte blir föremål för fler byten.

Vid test på ett annat material kan ett fåtal regler behöva tillfogas till ovanstående, men det har visat sig att om man försöker gå vidare med fler regler så blir biverkningarna stora och man tappar överblicken över vad som händer. Likaså blir reglerna alltmer speciella och omfattar allt fler bokstäver. "Dordie" t e skulle man vilja byta mot "Dordi" med regeln: byt "ie" mot "i" i slutet av ord. Men då byts "Helie" mot "Heli" i stället för det önskvärda "Helge". På liknande vis uppstår problem med regeln: byt "ie" mot "i" inuti ord, Niels - Nils är rätt men Daniel - Danil är inte bra.

Man kan se metod B som att nya normeringspar skapas allt eftersom behov uppstår. Om t e stavningen Knuut uppträder så gör metod B om den till Knut. Det är samma som att till metod A ange att Knuut skall bytas mot Knut. Genom att räkna antalet sådana par för metod B kan en jämförelse med metod A göras. Det visar sig att vid användning av ovanstående regler återstår efter normering 259 olika stavningar då 216 normeringspar använts, en reducering med 33 %. Denna metod gav inte alls så bra resultat som metod A, vilket ju inte heller var att vänta.

Men låt oss nu kombinera metoderna, så att först tillämpas metod B och sedan metod A. Antal byten i metod A kan då

minskas. Vid användning av metod B+A behövde endast hälften så många byten anges för att uppnå samma resultat som för metod A ensam.

En extra fördel med att kombinera metoderna är att vissa oönskade effekter kan tas bort. Ex: Metod B gör om Gertrud, Giertrud och Hiertrud till Jertrud. Men om efterföljande metod A innehåller bytet Jertrud mot Gertrud så återfår man den normala, nusvenska stavningen.

Slutsatsen av detta blir att en inledande normering enligt metod B är väl värd besväret och minskar antalet nödvändiga byten i metod A med cirka hälften. Önskade effekter från metod B kan till stor del elimineras.

Det material som har legat till grund för utformandet av reglerna och utvärderingen av resultaten har varit enbart förnamn. En fortsatt undersökning kommer att behandla efternamn och ortnamn.

Ibg.

DATAINSPEKTIONEN

I datalagen finns ett tillägg som innebär att man utan tillstånd kan få föra personregister för privat bruk på vissa datorer. I nr 2 av vårt meddelande angavs att Datainspektionen då höll på att formulera de regler som skulle gälla. Detta är nu klart och reglerna återfinns i datainspektionens författningssamling DIFS 1980:1.

I korthet innebär de nya reglerna att personregister får föras för privat bruk på hemdatorer med viss specificerad maximal utrustning utan att tillstånd behöver sökas. Datainspektionen föreskriver följande:

1. Personregister som får inrättas och föras utan tillstånd

Enligt denna författning får enskild person för sitt privata bruk inrätta och föra personregister utan sådant tillstånd som fordras enligt 2 § första stycket datalagen om registret uppfyller följande två villkor.

1. Registret innehåller inte uppgifter som avses i 4§ datalagen om annan än den som lämnat samtycke därtill.

2. Registret förs med hjälp av teknisk utrustning som inte innefattar annat än
  - en centralenhet med högst 64 kbyte primärminne för lagring av instruktioner och data,
  - ett tangentbord,
  - en dataskärm (bild-/textskärm),
  - två kassetbandenheter,
  - två flexskivenheter
  - skrivare och
  - mätinstrument.

2. Allmänna upplysningar

Genom denna författning undantas ovan beskrivna personregister från datalagens bestämmelse att personregister inte får inrättas och föras utan datainspektionens tillstånd. Övriga bestämmelser i datalagen gäller i tillämpliga delar.

För personregister som används i yrkesmässig verksamhet finns särskilda undantagsregler (se DIFS 1980:2).

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 juli 1980.

Datainspektionens undantagsbestämmelser är efterlängtat ur släktforskar-synpunkt. Naturligtvis skulle man dock önskat att inspektionen kunnat gå längre. Nu måste man te skaffa sig en egen skrivare till sin hemdator och kan inte utnyttja möjligheten att föra över det som skall skrivas ut till en dator för utskrift, inte heller kan släktforskare sända personuppgifter, som de har lagrade i sina datorer mellan sig över telefon. I båda fallen erfordras moden, vilket inte finns med bland den utrustning, som uppräknas i DIFS 1980:1.

PO

DEMOGRAFISK DATABAS STOCKHOLM

Demografisk databas Stockholm är en avdelning inom Stockholms stadsarkiv, som har till uppgift att upprätta en databas för alla stockholmare tiden 1878-1926 med utnyttjande av främst det s k rotemansarkivet.

Databasen startade sin verksamhet 1977 och har således nu arbetat i tre år. Arbetet har hittills i huvudsak varit inriktat på inmatning av personuppgifter ur rotemansarkivet i datorminnen. I dag har man kommit så långt att första rotens uppgifter finns lagrade i minnen på Stockholms Datacentral (QZ), samtidigt

som ytterligare några rotar är påbörjade. Den första rotens uppgifter är dock ännu inte färdigrättade.

Arbetet på databasen är delvis pionjärarbete inom ett område med mycket stark utveckling, vilket har medfört många svårigheter. Arbetet på systemsidan är därför fortfarande långtifrån klart. Man har ännu ej rättnings- och felsökningsprogram färdiga och har ej bestämt hur personnamn skall behandlas och övrig bearbetning och utmatning skall ske. Detta egentliga systemarbete på datorsidan startades i början av september i år. För det har man anställt två experter på systemfrågor. Tidigast om ett år kan släktforskaren räkna med att börja kunna utnyttja databasens material.

I materialet skall viss personidentifiering ske, så att samtliga uppgifter om en viss person erhålles vid en sökning oberoende av variationer och fel i namn och datumangivelser för denne i ursprungsmaterialet. De inmatade uppgifterna följer noggrant (bokstavsriktigt) de uppgifter som finns i ursprungsmaterialet, vilket betyder att varje personuppgift måste ges en identifiering, med vars hjälp det sedan går att hitta samtliga uppgifter om samma person. Denna "släktforskning" bedrivs också vid den demografiska databasen i Umeå.

Som första användare ser man den samhällsvetenskapliga forskningen. Det är dock väsentligt att man även ser på släktforskarnas behov. Släktforskarna är idag till numerären arkivens största kundkategori och blir i framtiden kanske även största kundkategorin vid den demografiska databasen i Stockholm.

PO

LINKÖPINGSREGIONEN I NYTT DATABAS - PROJEKT

I september började man i Vadstena ta de första kopiorna av de längder som skall användas för den demografiska databasens i Umeå-Haparanda nya projekt, som gäller Linköpingsregionen. Projektet är större än de tidigare och omfattar 36 församlingar i Linköpingsregionen. Excerpering och registrering av församlingarnas kyrklängder börjar nästa år i Hapa-

randa. Hela projektet beräknas ta tio år. Församlingarna blir färdiga successivt. Den första bör bli klar om ett par år. Syftet med projektet är att göra arkivalierna mera lättillgängliga för forsknings- utbildnings- och arkivändamål. Speciellt intresserad av Linköpingsregionen är kulturgeografiska institutionen vid Stockholms Universitet.

I jämförelse med databasens Sundsvallsprojekt är detta större inte bara ifråga om antal församlingar utan även i tiden. I princip tas de vanliga kyrklängderna under hela 1800-talet med viss anpassning i början och slutet med hänsyn till hur längderna förts. För födel-selängden tar man dessutom med senare hälften av 1700-talet, dvs startar 1750. Födelseuppgifter hämtas också ur kransförsamlingarnas födelseböcker. Kransförsamlingarna, dvs den ring av församlingar som ligger utanför projektets kärnförsamlingar, är 22 till antalet. Ur dessa böcker hämtas troligen endast de uppgifter som erfordras för kärnförsamlingarna.

De 36 kärnförsamlingarna är följande: Askeby, Björkeberg, Björsäter, Flistad, Gammalkil, Grebo, Kärna, Kaga, Kättilstad, Landeryd, Ledberg, Lillkyrka, Linköping, Ljung, Nykil, Rappestad, Rystad, Sjögestad, Skeda, Slaka, St Lars, Stjärnorp, Svinstad, Tjärstad, Törnevalla, Ulrika, Vikingstad, Vist, Vreta, Vårdnäs, Vårdsberg, Värna, Åtvid, Örtomta, Ö Harg och Ö Skrukeby.

De 22 kransförsamlingarna är följande: Brunneby, Dalhem, Gistad, Gårdeby, Cärdserum, Hägerstad, Hällestad, Kimstad, Kisa, Klockrike, Kristberg, Malalexander, Oppeby, Skärkind, Tjällmo, Vånga, Västerlösa, Västra Eneby, Västra Harg, Yxnerum, Östra Ryd och Östra Tollstad.

I andra numret av vår skrift hade jag en kort notis om Linköpingsprojektet. Jag hoppas att vi kan följa det i fortsättningen och se hur det utvecklas.

PO

HÄSSELBYKONFERENSEN 1978

I oktober 1978 ordnades ett symposium om demografiska databaser på Hässelby slott i Stockholm av den demografiska databasen i Stockholm. Syftet var att dels orientera om den nya databasen i Stockholm och dels att få tillfälle att diskutera problem med anknytning

till demografiska databaser. Deltagare kom inte bara från Sverige utan även från de närmaste grannländerna. De föredrag som hölls har publicerats i en rapport.

Uno Gustafson berättar i rapporten om databasen i Stockholm och ger en bra orientering om rotemansarkivet. Jan Sundin berättar om databasen i Umeå och tar särskilt upp problemen med de många uppgifterna om varje person och fel av olika slag, dels i primärkällorna, dels fel som uppkommer under registreringsarbetet pga felläsring etc eller som uppkommer vid identifiering av uppgifter såsom tillhörande samma person (fel i länkningen) Vad man gör i Danmark, Norge och Finland på demografisk - databasområdet redovisas också.

Av stort intresse för oss släktforskare är professorn i historia vid Uppsala universitet Sune Åkernans bidrag om utvecklingsstrategi för databasen i Stockholm. Han tar upp målsättning för databasen och analyserar användningen av databasens material. Han ser tre grupper av användare, stora forskarlag med god ekonomi, enskilda forskare med viss datorkunskap men begränsade ekonomiska resurser och till sist enskilda som genomför vad han kallar "small research" och som normalt har brist på pengar. Den senare gruppen är heterogen, i den ingår t e både släktforskare och forskare som vill analysera grundläggande strukturer genom mikroundersökningar.

Sune Åkerman frågar om alla de tre grupperna är målgrupper för databasen eller bara den första eller de två första. "Varför är det så självklart att den tredje gruppen utelämnas, vilket jag tror vi gör." Han ställer frågan om den tredje gruppens forskning är mindre värdefull ur kvalitetssynpunkt eller utvecklingssynpunkt. Han tvivlar på att så är fallet och pekar bl a på arbeten av Sven Lindqvist och Christer Winberg.

Särskilt tas släktforskarna upp. De-ras hobby övergår i en del fall i forskningsaktiviteter, vilket är något man går och hoppas på vad gäller familjehistoria. Sune Åkerman anger att de troligen kommer att få en nyckelposition som kunder. Även om släktforskarna normalt endast behöver enkla register och listor hoppas

han att de identifieringar (den länkning) som kan göras med datorn inte skall ta bort charmen från släktforskarnas arbeten.

Sune Åkerman tror att man allt framgent kommer att kunna räkna med släktforskarna som kunder. Däremot är han mera tveksam om de större forskningsprojekten. De större projekten är begränsade i tiden och han är rädd för att de kan dö ut inom en inte alltför avlägsen framtid. Han ser detta som ett starkt argument för att inte skraddarsy databasen för vissa typer av projekt utan i stället göra en allmänt inriktad databas (general purpose).

Sune Åkerman kommer senare in på bl a kostnaderna för forskaren. Han säger att forskarnas ekonomi normalt kommer att vara mycket dålig och att det därför blir forskningsorganisationerna som kommer att bestämma vad som skall göras om inte de stora databaserna kan ge forskarna en allmän service utan verkliga kostnader för forskarna.

Av intresse är också Johan Söderbergs redovisning av erfarenheter från användning av en databas. Han arbetar vid Stockholms Universitet och har i ett projekt bl a arbetat med Fleninge församling i Skåne, vilket är en av de sju "udda" församlingar databasen i Umeå registrerat.

Johan Söderberg tar bl a upp samspelet mellan forskaren och databasen och angriper de långa väntetiderna och kommer fram till att databasernas allmänna policy bör vara den att kopior av magnetband med databasens uppgifter bör göras tillgängliga för den enskilde forskaren, så att bearbetningen av materialet kan göras vid den datacentral forskaren normalt utnyttjar. I annat fall anser han att tillgängligheten för databasens material allvarligt begränsas.

Rapporten från Hässelbykonferensen innehåller således en hel del intressant även för en släktforskare och något att fundera vidare över.

PO

HEJ DATOR

På tekniska museet i Stockholm pågår under hösten en utställning om datorer kallad "Hej Dator". Besökarna får bl a själva pröva på att använda datorer. En

sådan möjlighet som ges är att med hjälp av telefonansluten bildskärms-terminal söka rätt på sig själv i SPAR - registret (samordnade person och adressregistret). Terminalen har ett tangentbord och en bildskärm. Telefonförbindelsen till datorn var vid mitt besök uppkopplad och jag hade på bildskärmen ett formulär. Med hjälp av tangentbordet fyllde jag i mitt eget personnummer och fick då snabbt fram följande uppgifter på skärmen:

- Mitt eget namn, med alla förnamn
- Mitt civilstånd och uppgift om vigseldatum
- Samhörighet, vilket innebar att jag fick veta min hustrus fullständiga personnummer men ej hennes namn.
- Barn, vilket innebar att jag fick veta att jag hade 2 hemmavarande barn under 18 år.
- Medborgarskap
- Kyrkobokföring, som angavs i kod-siffror län/kommun/församling. Jag fick siffrorna 05/80/08 som innebar Östergötlands län, Linköpings kommun och Vist församling.

Dessa uppgifter kan således fås av var och en om vem som helst om personnumret är känt. För att få fram ytterligare uppgifter om personen erfordras särskilt kodord men eftersom jag saknade uppgift om detta kunde jag inte få veta vilka ytterligare uppgifter om mig som fanns lagrade i SPAR-registret.

Alla personer födda mellan 1914 och 1965 finns med i SPAR.

Det är intressant att se att man nu kommit så långt att sökning i SPAR kan ske från terminal. Önskvärt är naturligtvis också att förutom på födelsenummer kunna söka på namn och att även få uppgift om barnens namn och födelsenummer. En stor fråga är naturligtvis hur man skall kunna få tillgång till SPAR efter utställningen. Kommer man att kunna få ansluta sig från egen terminal via telefon och/eller kommer terminaler att ställas upp på vissa platser för fri användning? På biblioteken? Ett annat och kanske bättre alternativ skulle vara att samordna SPAR och telefonkatalogen, dvs även ta in telefonnummer i SPAR och låta varje telefonabonnent få en dataterminal i stället för telefonkatalog. Framställning och distribution är dyrt.

PO

DATORISERAD SLÄKTFORSKNING I UTLANDET

I början av september i år skickades ett brev till de Genealogiska riksföreningarna i Danmark, Finland, Norge, Storbritannien och Västtyskland. I brevet beskrevs litet om vad vi hittills har gjort i DIS, att vi ger ut ett medlemsblad och att en av oss har en ABC-80. Brevet avslutades med att fråga om någon verksamhet inom området datorhjälp i släktforskningen pågår i respektive land och att vi i så fall ville veta något om det eller få kontakt med personer som arbetar med det. Svar har inkommit från samtliga länder och de redovisas nedan i tur och ordning.

Danmark

Brevet var ställt till Arkivar Hans Worsøe, som emellertid överlämnade det till Kai Albertsen, som är överläkare vid Marselisborh Hospital i Århus. Orsaken till detta är att han arbetar med medicinsk databehandling och dessutom intresserar sig för genealogi, i synnerhet teoretisk. Han har publicerat ett flertal artiklar i ämnet och har skickat oss särtryck av dem. Vidare har han givit referenser till ett antal tyska artiklar och hjälpt oss att få kopior av dem. Som svar på frågan om databehandlad släktforskning i Danmark svarar han att det är mycket begränsat vad som hittills har hänt i Danmark. Han nämner någon i "Hvem forsker hvad", 1974, som är intresserad av "EDB til hjælp i slektsforskning". Denna person har redan gjort program för att framställa antavlor och vill gärna ha samarbete med likasinnade. Till honom har också brev skickats, dock hittills utan svar. Vidare nämner herr Albertsen att på universitetet i Köpenhamn och Odense pågår familjerekonstitution i forsknings syfte, antagligen i historiskt och demografiskt intresse, liknande det som man gör vid Demografiska databasen i Umeå. Utöver detta känner han inte till någon användning i Danmark. Han är emellertid själv intresserad av ämnet och vill gärna se våra skrifter (vilka vi har skickat till honom) och ber att få bli medlem i DIS.

I ett senare brev omtalar herr Albertsen att han genom många år samlat upplysningar om vissa ärftliga sjukdomar, som uppträder mycket spritt i släkterna. Man vet inte alltid varifrån sjukdomsanlaget kommer. Därför måste man utarbeta antavlor för varje patient och på så sätt har man längre tillbakaibland funnit gemensamma anor.

Materialet har nu vuxit så mycket att det är överskådligt (antavlor för 100-150 personer tillbaka till år 1800). Han ser här en angelägen tillämpning av datorer. Följande artiklar har vi fått i särtryck ur Personalhistorisk Tidskrift:

Befolkningsgenealogi, 1969, s 82-98

Slägternes uddøen, nr 2, 1973, s 109-130.

Personnummerering i anetavler, 1977, sid 15-29.

Personnummerering i anetavler 2, Det fortløbende system och det binære talsystem, 1977, s 124-133.

samt ur Nordisk Matematisk Tidskrift:

Slägternes uddøen, 1976, s 5-13

En hidtil utryckt løsning på Erlangs problem om slägternes uddøen af Carl Marius Christensen, 1976, s 14-18 (tillsammans med E. Kristensen).

Finland

Svaret refereras i sin helhet. Det kommer från P.J.Voipio, som är ordförande i Genealogiska Samfundet i Finland. "Vårt bästa tack för det vänliga brevet av den 6. sept. 1980. Vi har väl länge drömt om datoråldern, men oss veterligt knappast någon här i Finland har ens försökt realisera den tanken i praktiken. Det var mycket intressant att höra om DIS, och vi är tacksamma för all besked om föreningens verksamhetsresultat i framtiden. Även angående den skrift föreningen ger ut vore det för oss av intresse att få hit såväl alla dess hittills utkomna som också de framledes utkommande nummer. Önskvärt vore ju, att ett småningom framskridande samarbete med DIS skulle betyda datortidens snabbare närmande här i Finland".

Vi har sänt över Släktforskarnytt och meddelat att vi gärna vill stå i kontakt med dem.

Norge

Svar från Per Seland vid Norssk Slektshistorisk forening: "...Det foregår ingen som helst virksomhet hva data-maskinbehandling av genealogiska opplysninger angår her i landet, bortsett fra at Riksarkivet har under arbeid och snart vil ha ferdig hele folketellingen av 1801. Dette er vår første folketelling som også inneholder personnavn.

Det var veldig interessant å høre at dere var kommet så langt i Sverige.

Foreløbig har dessverre ikke vi noen aktuelle planer om noe lignende".

Storbritannien

Vi har fått svar från Mr A Sandison, som är ordförande i en liten kommitté (a small committee) inom Genealogical Society, vilken har till uppgift att utreda nyttan av datorer för föreningen. Artiklar som behandlar inmatning och indexering av böcker har behandlats i Genealogists' Magazine bland annat i juni och september 1980. Han sände med en egen artikel som han avser att publicera med titeln "Computers in Genealogy: some of the problems". Där kritiserar han bland annat en tidigare författare, som har registrerat en längd och bara tagit med 3 tecken i första förnamnet och initialen i andra och frågar om det räcker. (På den punkten håller vi med Mr Sandison). Han uppehåller sig lite vid problemen med namnormering, vilket syns vara ett värre problem på engelska än på svenska. Han anser att man bör introducera databehandling i släktforskningen genom att framställa exempelvis register på papper i första hand. Senare kanske man kan tänka sig databaser, som man kan utfråga direkt via en terminal. Mr Sandison vill gärna läsa våra skrifter om de är på engelska. Vi har svarat att de är på svenska, men att vi är villiga att skriva en artikel i deras tidskrift. Det förslaget har han framfört till redaktören för Genealogists' Magazine och vi avvaktar svar från denne. I övrigt har vi kommit överens om att hålla kontakt med varandra i dessa frågor. Han har en egen hemdator något större än ABC-80, 48 k minne och floppy-disks, programmerad i BASIC. Han har gjort egna program för ordbehandling och för framställning av register.

Västtyskland

Ett kortfattat svar har vi fått, där man meddelar att brevet har skickats vidare till "Zentralstelle für Personen und Familiengeschichte - Institut für Genealogie", i Frankfurt a M, där en Dr Heinz F Friedrichs skall komma att besvara det. Han har dock ännu ej avhörtts.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att man i Danmark och i Storbritannien har sysslat en del med dessa frågor och gärna vill ha ett utbyte av erfarenheter med oss. I Finland och Norge har man inte gjort så mycket men är (åtminstone i Finland) intresserade av att följa vårt arbete. Vad gäller Västtyskland

är läget oklart men antagligen har man gjort en del där också med tanke på att man redan 1970-71 publicerade en del artiklar om detta i den tyska "Genealogie".

Lbg

MORMONERNAS DATABEHANDLING

Vid kontakt med Robert E. Peterson, vid mormonernas datacentral i Salt Lake City, USA, har vi fått en del information om deras databehandling, som vi gärna vill redovisa.

Bearbetningen går ut på att lägga upp information i datorminnen om födelse-dop och om giftermål i en huvudfil ("Mass File"). Man gör inga försök att koppla ihop födelser och 12 millioner gifternål i huvudfilen. Då och då överförs innehållet i huvudfilen till mikrofiche, som används för att hjälpa medlemmarna i deras forskning. Man överväger att ta fram ett system, där man med datorns hjälp kopplar ihop de enskilda notiserna om födelse, dop etc till familjesammanställningar, men man har ännu inte nått så långt att man börjat programmera.

Nedan beskrivs de steg som utförs för att mata in ny information i huvudfilen.

1. Ny information kommer dels från medlemmar i mormonkyrkan dels från (mikrofilmade) kyrkarkivaller. I båda fallen kommer den person, som tar fram informationen att följa dess väg genom bearbetningsstegen och utföra nödvändiga kontroller och justeringar till dess alltihop finns i huvudfilen.
2. Utvärdering av indata. Det som kommer från medlemmar skrivs på formulär för senare inmatning och kontrolleras varvid det som inte uppfyller normerna skickas tillbaka. Böcker och mikrofilm kontrolleras och instruktioner för hur de skall inmatas utfärdas.
3. Varje bunt information åsätts ett nummer så att den kan identifieras på sin väg genom systemet.
4. Inmatning. Informationen omvand-

las till maskinläsbar form genom inmatning via dataterminal. I en del fall sker detta direkt från böcker eller mikrofilm, i en del fall tydligen efter excipering. Inmatningen görs två gånger och kontroll sker att de båda överensstämmer. Därefter överförs det till magnetband och skickas till datorn.

5. Med ett program omvandlas den inmatade informationen till en form som är mera lämpad för den vidare bearbetningen. Man framställer också en lista av materialet för kontroll.
6. Kontroll. Den i steg 5 framställda listan kontrolleras mot originalen och eventuella felaktigheter korrigeras genom att den riktiga informationen skrivs på ett formulär.
7. Korrigeringsdata överförs till maskinläsbar form och ersätter den felaktiga i datorns minne.
8. De korrigerade data jämförs med originalet och om ytterligare korrigeringsbehövs upprepas steg 7 och 8. Teoretiskt sett har man sedan informationen i datorns minne exakt så som den såg ut i originaldokumentet.
9. Alla ortnamn slås nu upp (av datorn) i en katalog så att landets namn ersätts av en kod, liksom namnet på länet ("ocunty"). Staden eller socknen förses med longitud och latitud. Dessutom sätter man på en "Name Group Code", NGC, som används senare. I den mån uppgifter saknas i katalogen får man ut en lista på det.
10. Saknade uppgifter i steg 9 tar man nu reda på genom att titta på kartor och liknande och tillför dessa till katalogen. Likaså kan man här ändra på stavningen av ett ortnamn om det skulle vara fel.
11. Inmatning av uppgifterna från steg 10 till datorn. Stegen 9, 10 och 11 upprepas till dess att inga uppgifter saknas i steg 9.
12. Alla personnamn kontrolleras nu mot en namnkatalog och en standardstavning och en kod tillfogas. På detta sätt behandlas barnets, faderns och moderns för- och efternamn i en födelse-dop-notis och makens och makans för- och efternamn i en giftermålsnotis. De standardiserade namnen används för att upptäcka dubletter. Varje land har

sin egen standardnamnkatalog baserad på den ovan nämnda "Name Group Code". Till exempel är normalstavningen Smith i USA men Schmidt i Tyskland. En lista på namn som inte fanns i katalogen produceras.

13. De namn som saknar normalstavning får sådan, likaså kan namn som är felstavade korrigeras.
14. Information om namnändringar och nya normalformer från steg 13 överförs till datorläsbar form. Steg 12, 13 och 14 upprepas till dess att alla namn är korrekta och har fått en normalform.
15. Huvudfilen uppdateras med den nya informationen såvida den inte fanns där förut.
16. Sedan följer ytterligare några steg, bland annat görs en kontroll mot ett befintligt kortregister, varefter den som lämnade in ursprungsinformationen får tillbaka resultatet av körningarna. Det har då förflutit cirka en månad.

Utgående från huvudfilen produceras då och då mikrofiche med uppgifterna. Fichen distribueras till olika mor-monkyrkor som en hjälp i deras arbete. Även andra kan få tag i fichen, bland annat finns de hos den Brittiska Genealogiska föreningen.

Lbg.

PÅ GOTLAND SKULLE DET VARA ROLIGT
ATT FORSKA

"På Gotland skulle det vara roligt att forska", hördes det från auditoriet under frågestunden efter det landsarkivarie Sten Körner från Visby berättat för ÖGF och Gotlands gille i Norrköping om släktforskning på Gotland och bl a redovisat alla de personregister som finns till kyrkoarkivets längder. "Men, tyvärr" fortsatte damen i auditoriet "har jag i ingen släkt på Gotland". Damen kan ha haft bittra erfarenheter från t e Östergötland, som inte har personregister till en enda längd i kyrkoarkivet.

Landsarkivet

Landsarkivarie Körner inledde ned en

allmän introduktion till Gotland och landsarkivet. Visby landsarkivdistrikt är det minsta i landet. Endast omkring 55 000 människor bor där. Men man har, räknat per invånare, 7 gånger så stor mängd arkivalier som riksgenomsnittet eller omkring 4000 hyllmeter.

Landsarkivet tillkom 1958. Dessförinnan fanns - från 1905 - på Gotland endast en arkivdepå. Arkivet är inrymt i ett gammalt kronomagasin från 1773. Dess källare har byggts ut till arkivmagasin. I maj förra året invigdes med stor fest en ny arkivdepå belägen endast 300 meter från landsarkivet. Med den nya arkivdepån finns utrymme för att ta emot arkivalier under lång tid framåt. Landsarkivarie Körner angav att man nu var bäst lottad bland alla landsarkiv i detta hänseende.

År 1975 sågs landsarkivets organisation över och man bildade fem arbetsgrupper och skaffade sig en långsiktplan - 5 år - förutom en ettårig arbetsplan. Totalt omfattar personalen 25 personer, varav 16 är vad tidigare kallades arkivarbetare. Man har således - enligt landsarkivarien - en personaltät organisation.

På landsarkivet har man kyrkoarkiv från hela Gotland fram till 1895 och länsstyrelsens arkiv fram till 1959 och håller på att ta över den senares arkiv fram till 1970. Härtill kommer allt övrigt arkivmaterial.

Den genealogiska forskningen dominerar. 90 % av alla besök gäller släkt- eller gårdsforskning. Vid landsarkivet bedrivs en omfattande kursverksamhet. Medborgarskolan, ABF, TBV och Vuxenskolan har där kurser i släkt- och gårdsforskning. Antalet besök vid landsarkivet är 4000 per år och antalet framtagna volymer 12000. Man har ganska många svenskamerikanare bland besökarna.

Arkivbeskrivningar

I anslutning till invigningen av den nya arkivdepån förra året gavs en bok ut om arkivets kyrkoarkivalier och länsstyrelsehandlingar kallad "Arkivforskning på Gotland". Den innehåller bl a en detaljerad beskrivning av alla i kyrkoarkivet ingående arkivalier förutom kommentarer och exempel på användning. I förteckningarna finns dock inte hänvisningar till mikrofilmsnummer ej heller redovisas för vilka längder personregister finns. För länsbiblioteket i Visby har man dock gjort upp en särskild för-

teckning över de arkivalier som finns på mikrofilm, vilken utkom 1979.

En ny bok planeras som skall innehålla beskrivning över de kommunala arkivhandlingarna i landsarkivet. I den nya boken avser man också ta upp något om bebyggelse (gårds-) forskning i städer.

Gotland i Sverige

Arkivhandlingar rörande Gotland och dess folk finns inte bara på landsarkivet i Visby; även i andra arkiv kan man finna mycket gotländskt material. Förra året startade man ett projekt för att undersöka vad som finns i andra arkiv om Gotland. Man hade turen att få disponera en byrådirektör på heltid, som placerades i Riksarkivet. Detta var lyckosamt. Han började med överintendentens arkiv (föregångare till byggnadsstyrelsen) och har redan kunnat få fram ett omfattande material gällande Gotland, som väckt starkt intresse i Visby.

Landshövdingeberättelser

Landshövdingeberättelserna upphörde med den femårsperiod som slutade 1905. Sådana hade då funnits under lång tid och varit så detaljerade att de är en intressant källa. Nuvarande landshövdingen på Gotland har tjänstgjort i fem år och skall sluta. I anledning därav har man återupplivat landshövdingeberättelsen och skrivit en modern sådan, som visar den statliga verksamheten på Gotland under senaste 5 - årsperiod. Den har alldeles nyligen blivit färdig - omfattande 240 sidor.

Genealogisk litteratur

Av den genealogiska litteraturen för Gotland redovisades följande:

- Hallgren C J "Gotländska släkter", Visby 1926.
- Kinberg August "Gotländska släkter", Visby 1889-97.
- Lemke O W "Visby stifts herdaminne", Örebro 1868.
- Nyberg Emil "Gotländsk släktbok", Norrköping 1910, Ekenäs 1938.
- Rosman Holger "Oskar Rosmans tabeller över gotländska släkter", Stockholm.
- Rosman Oskar "Genealogiska anteckningar över gotländska släkter", Visby

Sillén Tor "Gotländska studenter 1860-1928", Göteborg 1929.
Wijkmark Axel "Gotlandstrupper 1811-1904", Stockholm 1904.

Hallgrens och Nybergs böcker angavs som mycket värdefulla. De hade båda kommit ut i två upplagor.

Ett nytt herdaminne bestämde man sig för 1956. Idag finns den medeltida delen till ett sådant framarbetad, men man har ännu inte lyckats få tryckbidrag. Materialet finns dock tillgängligt på landsarkivet och har väckt stort intresse.

Material till en sockenbok för Fårö finns likaledes framtaget, men har i brist på tryckbidrag ännu ej blivit tryckt.

Vid arkivet finns även handskriftssamlingar med genealogiskt intresse. Följande redovisades:

Landsarkivets släkttavlor

Dessa finns i arkivdepå (ämbetsarkiv E IV:1) och innehåller bl a utredningar av Nils Butendorff, David Gadd och Tor Sillén. Förteckning och register finns.

Nils Butendorff 1756-1825

Originalen finns på Kungliga Biblioteket. Avskrifter finns på VILAs avskriftssamling. Se även A Kinberg "Gotländska släkter" sid 81.

Gustav Collberg 1881-

Samlingen innehåller antavlor med register och utredningar med förteckning.

David Gadd 1898-1969

August Kinberg 1844-1916

Samlingar med förteckning

Anton Lindström 1868-1955

Samling (kladdanteckningar) med förteckning och personregister.

Holger Rosman 1870-1937

Förberedelser för släktbok. Förteckning i Holger Rosmans förut nämnda bok, sid 226.

Tor Sillén 1869-1938

Samlingen handlar mest om gotländska studenter.

Östgötar på Gotland

Landsarkivarie Körner hade i anledning av föredraget letat i släktböckernas register efter släkter med östgötsk anknytning. Han hade hittat många med små-

ländsk anknytning men antalet med östgötsk var litet. Några hade han dock funnit:

Bolling
Enekvist
Fineman
Lutteman

Enekvist hade landsarkivarie Körner trott vara en urgotländsk släkt, men det visade sig att slakten invandrat från Östergötland 1668. Föredragshållaren kom sedan in på de nämnda släkterna och berättade om dem; det ena avlöste det andra. Sedan kom reflexionen att detta berättande var genealogins förbannelse, man går bara på och på och kommer aldrig till något slut. Det är nödvändigt att man ställer upp mål och försöker rikta in sin verksamhet mot dem.

Film och Fiche

För Gotland finns samtliga kyrkböcker på 35 mm mormonfilm. 2/3 av dessa finns även överförda till microfiche. Resten blir överförda till fiche till 1981.

Överföringen av mormonfilmen till fiche har visat på vissa problem. Mormonfilmningen gjordes för många år sedan. Sedan dess har gårdsregister framtagits och lagts först i respektive volym. En del volymer har även försetts med sidnummer. Detta skulle man gärna velat ha med på fichen.

Överföringen av film till fiche har mer och mer intresserat landsarkivet. De framtagna fichen ingår i en försöksverksamhet som landsarkiven i Visby och Uppsala utfört på uppdrag av Riksarkivet. Sten Körner hade haft med sig ett fiche i bagaget för att visa auditoriet, men det var så litet att det tyvärr smugit sig undan någonstans. Det hade innehållit ca 100 sidor ur en kyrkbok (ca 50 uppslag).

Personregister

Landsarkivarie Körner berättade även om den stora satsning på personregister till kyrkböcker som genomförts på Gotland. Detta redovisades i förra numret av Släkt-Forskar-Nytt.

Kommentarer

Landsarkivarie Körners orientering

om sitt arkiv på Gotland har givit bilden av en vital och utåtriktad arkivinstitution. Liksom arkivet i Härnösand riktar man sig utåt med beskrivningar av det egna arkivet och engagemang visavi släktforskarna - I Visby är man centrum för kursverksamhet medan man i Härnösand ställer upp på släktforskarmöten och i övrigt söker stimulera till intresset för framtagning av personregister bland släktforskarna. Även annan utåtriktad verksamhet finns som tagit sig olika uttryck, här hade man satsat på att återuppliva den gamla landshövdingeberättelsen medan man i Härnösand satsat på framtagning av kända personers antavlor.

Av särskilt intresse för släktforskaren är den starka satsningen på personregister till kyrkoarkivens handlingar samt ficheframtagning. Snart finns personregister till i stort sett samtliga födelse- vigsel- och dödböcker inom landsarkivets område och fiche för samtliga kyrkböcker. Problemen med användning av mormonfilmen för ficheframtagning bör observeras; senare införd sidnumrering och införda gårdsregister kommer ej med.

Av intresse är också den starka satsningen på gårdsforskning på Gotland; stöttat av både studieförbund och landsarkiv.

Av vikt för envar släktforskare är också den kommentar som landsarkivarie Körner fällde mitt inne i föredraget, som innebär att utan klart uppställda mål blir släktforskningen lätt ett planlöst irrande.

PO.

LEDARKURS I LUNNEVAD

Årets kurs för cirkelledare i släktforskning ägde rum den 17-19 oktober och hade förlagts till Lunnevads folkhögskola i Östergötland, en av de tre äldsta folkhögskolorna i landet (1868). Folkhögskolan drivs av landstinget och har huvudsakligen musik- och konstnärskurser - man har utbildning i körsång och på olika instrument samt fina nya ateljéer för undervisning i måleri, grafik och skulptur samt vävning.

Liksom förra årets kurs i Molkom leddes denna av Holger Sjöstedt från Umeå.

Tjugofem deltagare hade kommit från hela landet, från Ängelholm i söder till Boden i norr. De flesta hade släktforskat och lett cirklar i många år, men det fanns också de som ännu hade sin första egna cirkel framför sig.

Under kursen togs upp frågor om studiecirkeln som arbetsform, planering av cirkel, läsning av gammal stil, arkivorganisation mm och utbyttas erfarenheter från cirkelverksamheten på olika håll i landet. Studiebesök gjordes vid landsarkivet i Vadstena, Stifts- och landsbiblioteket i Linköping samt lantmäterienhetens arkiv vid länsstyrelsen. Nytt för året var redovisningen av möjligheter att utnyttja datorer i släktforskningen, varvid bl a togs upp personregisterframtagning med hjälp av dator samt framtagning av an- och släkttavlor med dator. Registrering av födelse- längd med ABC-80 visades.

Planering av cirkel blev som förra året en gruppuppgift. Av kursböcker har Furtenbachs bok fortfarande en stark ställning även om Beijboms bok är modernare och i flera avseenden bättre, till exempel i frågan om källkritik.

Holger Sjöstedt talade om uppläggning av en cirkel. Han tog upp de fyra kursböcker som finns; Furtenbach, Beijbom, Heckscher och Din bit av Sveriges historia. Han uppehöll sig sedan särskilt vid första träffan. Själva starten är viktig. Det kan vara lämpligt börja med att berätta vem man själv är och något om ens forskning. Man kan sedan berätta om vad deltagarna har att vänta sig av kursen. Sedan får deltagarna berätta om vad de själva vill med kursen och i övrigt presentera sig så att man får en bild av vars och ens förutsättningar. Man kan sedan ta upp an- och släkttavlor och dela ut blanketter till sådana. Vad man bör ha fastlagt före första träffans slut är vilken person deltagarna skall starta med - namn, födelseår, -datum och -församling eller var personen var bosatt vid viss tidpunkt, helst före år 1900, så att man får underlag för filmbeställning, vilket cirkelledaren kan göra själv första gången.

I Holger Sjöstedts genomgång betonades också hårt källkritiken. Det går inte att okritiskt ta alla upp-

gifter för gott vare sig de återfinns i t e en kyrkbok eller i någon tryckt källa. Kontroller är nödvändiga. Man finner alltför många fel i släktforskningsresultaten. Han urskiljde tre typer av fel; oavsiktliga fel i källorna, vinkling i framställningen och rena förfalskningar.

De oavsiktliga felen möter ofta i t e husförhörslängden, där födelsedatum kan vara felaktigt angivet p g a minnesfel, förväxling eller annat. Enbart användning av husförhörslängd kan också lätt ge upphov till fel föräldrar. Här måste man, som Beijbom påpekar, ha klart för sig att husförhörslängden är en sekundär källa vad gäller födelsedatum och föräldrar och att man därför måste gå till primärkällan, i detta fall födelseboken för kontroll. Ibland kan anteckningar i en bibel ge korrektare födelsedatum, men då måste det klart framgå att anteckningen gjorts omedelbart efter födelsen och ej flera år senare. Man pekade på att prästerna ibland samlade in födelseboksuppgifter på lappar innan de fördes in. Lapparna kom ibland bort och kunde även ge upphov till fel. En präst hade antecknat att lappar till 30 barn förkommit. En av deltagarna hade funnit att ett barn hade döpts av en släkting i en annan församling. Först efter något år hade uppgiften förts in i den egna församlingens bok.

Henrik Anderö gav oss en lektion i pedagogik. Han berättade om hur man lär cirkeldeltagarna den gamla skrivstilen. Några nyckelord gavs nämligen staren, som innehåller 50 % av de bokstäver vi vanligen möter och idrehostan, som innehåller 70 %. Dessa ord fick utgöra utgångspunkten för övningar av olika slag. Han angav också nyckelordet hesare för fem svåra vanligen förekommande bokstäver och angav att kpuyz var fem svåra bokstäver, som inte så ofta förekommer. Som svårt testord användes herr-gårds-kusk-lyx-piska. Allmänt angav han att de första 9 sidorna i hans bok klarar det mesta. Eleverna fick läsa dessa sidor själva. Efteråt kunde man fråga om någon hade mött några svårigheter som inledning till en diskussion. Sidorna 10 och framåt behöver man endast mera sällan ta upp.

Sven Malmberg berättade om arkiv- och arkivorganisation. Som arkiv definierades "bestånd av handlingar som efter hand uppkommit hos en arkivbildare till följd av dennes verksamhet". Den samling uppgifter av genealogiskt intresse en släktforskare samlar in bildar inget arkiv enligt denna definition, men samlingen kan ingå i en släktforskares efterlämnade

privatarkiv. Släktforskaren kan således vara arkivbildare.

Sven Malmberg skiljde på statliga arkiv, kommunala arkiv och enskilda arkiv. För de första är allt detaljerat reglerat, t e vad som skall gallras, medan motsvarande endast översiktligt regleras för kommunala arkiv och ej alls för enskilda arkiv även om de senare går tillbaka till 1600-talet. Endast bokföringslagens 10-årsgräns gäller för dessa. Som exempel på hur många enskilda arkiv som förstörts nämndes att i Norrköpingstrakten har funnits 100 textilfabriker men att bevarade arkiv endast finns för tre av dessa. I Danmark finns en särskild organisation för att ta hand om herrelösa arkiv. I Sverige finns arkiv för nedlagda föreningars arkiv endast i fyra län, nämligen Värmlands, Jönköpings, Västerbottens och Örebro län. Statliga arkiv tar dock emot enskilt arkivmaterial i den mån de har möjlighet. Vadstena har på senare tid tagit emot flera bruksarkiv.

Arkivorganisationen följer strikt länsgränserna, vilket innebär att vid gränsändringar arkivmaterial kan behöva flyttas från ett landsarkiv till ett annat. Exempel gavs på församlingar, som är uppdelade på olika häradar. Om dessa tillhör olika län är det inte alltid självklart i vilket landsarkiv man skall söka.

Släktforskning som fritt valt arbete på grundskolans högstadium (7:an) togs upp av en av deltagarna. Hon deltog som en av flera lärare i ett sådant projekt på en skola i Norrköpingstrakten och hade funnit bristande intresse hos eleverna. Man konstaterade att det hade varit bättre med en enda lärare i projektet - det är inte fråga om mer än omkring 36 timmar (2 timmar i veckan i en termin) - och att svårigheterna kan vara större i grundskolan än när släktforskning tas upp som enskilt arbete eller på timme till förfogande på gymnasiet. Tas släktforskning upp som enskilt arbete på gymnasiet samlar man deltagarna i början, varefter dessa skall genomföra ett självständigt arbete i 35-40 timmar, varefter redovisning sker. Självfallet måste eleverna även under den självständiga fasen i arbetet ha möjlighet att ta kontakt med sin handledare. Erfarenheter från släktforskning på timme till förfogande har

redovisats i vår skrift nr 2.

Att släktforskning inte bara har intresse för släktforskarna utan även har andra intressenter och kan få praktiska konsekvenser berättade Holger Sjöstedt. Vid Umeå universitet har man undersökt hur ett ärftligt ögonfel, som innebär förändringar i gula fläcken i ögat, spritts. Sjukdomen kan komma tidigt eller först i 30 års-åldern och kan leda till blindhet. Ögonfelet, som upptäcktes i Västerbotten kunde med hjälp av kyrkböcker spåras till ett första par i Vilhelmina. Dessa kom från Älvdalen, där man kunde återfinna samma ögonfel. Man tror att felet uppstått genom mutation i Älvdalen på 1500-1600-talet. Många med detta ögonfel har utvandrat till Amerika, där felet också upptäckts och vållat problem tills man genom de svenska undersökningarna fått bättre grepp om sjukdomens art. Vet alla som har sjukdomsanlagen om varandra kan de minska sjukdomens spridning genom att undvika att gifta sig med varandra.

Några av deltagarna hade till kursen tagit med eget material, som lades fram till beskådande. Karl Olof Levin från Laxå hade tagit med några diagram i färg, som framställdes med hjälp av en bordsdator från Hewlett Packard i USA. Pär Erik Levlén från Sollentuna hade tagit med sig en tryckt släktöversikt han gjort samt några skrifter från släktforskarföreningarna i Jakobstad och Karleby i Finland, i vilka han publicerat artiklar, bl a en om timmermän i Karlskrona 1680-1750.

Sven Malmberg tog emot vid besöket på landsarkivet i Vadstena. Han berättade om arkivet och de regler som gällde för forskarna och betonade vikten av att forskaren före ett besök förberett sig genom litteraturstudier. Antalet bordsplatser i forskarsalen är endast 22 och annat samlings/genomgångsrum saknas, vilket ställer särskilda krav när cirkelledaren tar med deltagarna i sin cirkel till detta landsarkiv. En särskild forskarhandledning finns framtagen, vilken såldes för 5 kr.

Av personregister till kyrkoarkivalier fanns i forskarsalen registret till Kalmar stads dopvittnen 1701-1750, gjord av B Kjellberg 1943-45. Av andra personregister som fanns framställda pekades på personregistret till Otto Kugelbergs samling med bröllops- och gravdikter från hela landet samt Lagerhjelmns personregister till giftermåls- och dödannonser i Post- och Inrikes tidningar 1760-1800. Många bouppteckningsregister finns även

framtagna, t e för Jönköping stad 1735-1968. Sven Malmberg angav att i en del äldre personregister kunde man finna Hansson insorterad på Ja hansson. Landsarkivet hade idag på sitt registerprogram endast framtagning av personregister till bouppteckningar samt ort- och yrkesregister till husförhörslängder.

I övrigt tog Sven Malmberg bl a upp barnmorskedagböcker och husförhörslängder. De förra kan sökas på tre ställen; i provinsialläkararkiv i landsarkivet, i landstingets egna centralarkiv och ibland även ute i provinsialläkardistriktet. För barn utom äktenskapet kan man också söka i domstolens arkiv, ibland kan uppgifter finnas långt efter barnets födelse. Vad gäller husförhörslängder pekade Sven Malmberg på hur stora variationer det är mellan stiftet. Redan 1710 trycktes formulär för både Linköpings och Växjö stift husförhörslängder medan man i Kalmar stift fortfarande på 1830-talet har handlinjerade husförhörslängder. I Linköpings stift kom man redan 1693 överens om hur formuläret till husförhörslängden skulle se ut och användas. På 1780-talet började man i samma stift dela ut formulär till församlingarna, som ifyllda sedan bands in, vilket medförde att nästan alla husförhörslängder i Linköpings stift börjar på 1780-90-talet.

Efter genomgången, som hölls i forskarsalen, gjordes en rundvandring i arkivlokalerna på slottet, som förutom alla arkivalierna innehåller ett bibliotek på 30000 band. Den 10-årsleverans av arkivalier som är planerad till 1980-81 kan komma att senareläggas antingen p g a utrymnesbrist eller p g a att utbyggnad pågår. En arkivdepå finns dock på Birgittas sjukhus.

På Stifts- och landsbiblioteket tog Allan Ranius emot. En rundvandring gjordes genom hela biblioteket från allmänhetens utrymmen över kuriosa-kabinett, hembygdssrum, läsrum för mikrofilm och ned i källaren med dess rader av bokhyllor. Sammanlagt finns omkring 700000 band. Av mikrofilm har man 300 rullar i källaren för utlåning och 900 referensrullar i läsrummet för mikrofilm. Beståndet gäller huvudsakligen kyrkböcker; för domböcker finns endast några udda filmer. Katalog i tre

delar säljs för 17 kr sammanlagt. Låneverksamheten är omfattande. Förra året lånades in 9500 rullar och lånades ut till andra bibliotek 2200 rullar.

Ur handskriftssamlingen hade Allan Ranius tagit fram en del för släktforskaren intressant material. Detta kommer att redovisas i en artikel i Släkt och Hävd, sista numret för i år. Handskriftssamlingen är stor. 1/3 av denna är ännu ej katalogiserad.

På lantmäterienhetens arkiv vid länsstyrelsen tog Ragne Uhrberg emot och vi fick en genomgång ungefär motsvarande den Linköpings släktforskare fick förra hösten, vilket finns redovisat i "Första onsdagen i varje månadsgruppens" skrift till mötet den 7 november 1979.

Huvudintresset vid denna kurs i Lunnevad har legat på cirklar av grundkurskaraktär medan fortsättningskurser liksom kurser på högstadiet och gymnasiet endast behandlats mera perifert.

Det viktiga med en sådan här kurs är att cirkelledare och blivande sådana får komma samman och diskutera och ventilera problem samtidigt som de får en del ny kunskap både om innehåll i en cirkel och sättet att lära ut detta.

PO

SLÄKTFORSKARNA DYRA FÖR LANDETS BIBLIOTEK

stod det i en rubrik i Östgöta korrespondenten 1980-11-06. Av artikeln framgår att det vid statens kulturråds länsbibliotekskonferens i Linköping framkommit att "det enorma intresset för släktforskning har fått oanade ekonomiska konsekvenser för biblioteken i landet". "Mikrofilmade kyrkoarkivalier tar på många håll nära 50 % av portokostnaderna". I artikeln angavs att "för mikroarkivalier tar inget bibliotek ut annat än eventuellt aviseringsporto av beställaren". Diskussionen avslöjade att kostnaden för servicen till släktforskare börjar bli ett problem på många håll. Från Eskilstuna rapporteras att även de finska invandrarna börjat söka sina rötter och att det är väldigt dyrt att låna film för de finska församlingarna från Vasa. Lars G Andersson från Statens Kulturråd framhöll dock att det gäller att ta ställning till om avgifter överhuvudtaget skall tas ut för biblioteksservice.

Det är intressant att konstatera, dels att intresset för släktforskning är "enormt" - släktforskarna är tydligen en kundkategori som inte sviker biblioteken - och dels att det tydligen går att låna mikrofilm för Finland från arkivet i Vasa. Vidare får man notera att man på bibliotekshåll börjar få ekonomiska problem och skjuter in sig på släktforskarna och speciellt portokostnaderna för förmedling av mikrofilm. Några siffror lämnas dock ej, varför någon bedömning av rimligheten i rubriken ej är möjlig. Portokostnaderna kan minskas om fler bibliotek köper in de mest frekventa filmerna. Vill man åstadkomma större besparingar torde en övergång till microfiche bli nödvändig. Med microfiche minskar vikt och volym i jämförelse med mikrofilmerna, så att porto-, hanterings- och förvaringskostnader bör minska kraftigt. Kostnaderna för läsapparater blir också lägre.

Om man på biblioteken börjar tycka att det är dyrt att ge oss den service som vi idag får, innebär detta att man från bibliotekshåller anser att man ger ut mycket pengar på släktforskarna i förhållande till vad man åstadkommer. Här kommer en samvetsfråga till släktforskarna - gör vi vad vi kan för att visa biblioteken att de pengar som läggs ned på service åt släktforskarna är väl använda pengar? Kan vi möjligen göra något mera? Utställningar? Artiklar om varför jag började släktforska och vad detta ger mig? Debattartiklar om släktforskaren och samhället? Är det någon som vill skriva kan vi till en början ta upp en intern debatt inom föreningen.

PO

INSÄNDARE OM DYRA SLÄKTFORSKARE

Une Bjerksjö tar på insändarplats i Östgötakorrespondenten 1980-11-19 upp artikeln om de dyra släktforskarna på ett fint sätt, vilket jag gärna återger. Rubriken är "Släktforskning är en hobby". "Är det inte litet av diskriminering av oss släktforskare att använda orden i fet stil "Dyra för landets bibliotek". Är vi småforskare det? Behöver vi vara det? Den som släktforskar på rätt sätt behöver inte kosta några pengar för våra bibliotek, men i de fall skadegörelse eller andra kostnader uppkommer bör en skälig avgift uttagas.

Släktforskning, eller genealogi med ett finare ord, är ju för de flesta en hobby. Ingen hobby är billig eller gratis idag, det måste vi förstå och vara tack-samma för den service vi får genom biblioteken i hela landet. Men dessa småforskare är så värdefulla för landets kultur, att vi måste offra något på dem, och de i sin tur bör ge det de kan tillbaka till samhället, ev genom samlade skrifter och forskningsresultat. Forskningen får inte bli kommersiell eller datalagd för denna grupp av forskare, som ser den som hobby och avkoppling från allt grått i livet, då blir den även för dyr för dem och intresset dör så småningom ut. Det är min personliga mening om genealogi."

PRESSGRANNAR

Det är inte så många släktforskartid-skrifter vi har här i landet, men några är det och det kan vara intressant att se vad de tar upp.

Genealogisk Ungdoms tidskrift - GUT - har utkommit med sitt tredje nummer i år. Gösta Lext lämnar en bra översikt över svensk kyrkobokföring före 1946. I övrigt redovisar Stig Henrik Viklund en del om Skellefteå Museum och släktforskningen, Lars Ericson diskuterar genealogin som vetenskap, Nils Hård af Segerstad berättar om ett register han har tagit fram, Elisabeth Thorsell om en slarvig salpetersjudare och Per Andersson om en järnvägsbyggare. I övrigt presenterar sig en släktforskare, rapportereras från en vårutfärd, recenseras några böcker mm.

Släkt och Hävd skall nästa år komma med 3 separata nummer per år i stället för som nu med ett enkel och ett dubbelnummer. Skriften skall komma i april, augusti och december. Manusstopp till augustinumret skall vara 1 mars och till decembernumret 1 augusti. Förändringen skall ses som ett försök att minska väntetiden för publicering av inkomna bidrag. Det har på senare tid förekommit att mer än ett år förflutit från det manus lämnats till dess den färdiga artikeln kan läsas. Man skall vidare på försök införa en insändarspalt i slutet av varje nummer.

Skånegenealogens senaste nummer 1980:2 var på inte mindre än 29 sidor. Av särskilt intresse var en sammanfattning gjord 1826 av ett arbete om jordlägenheter på landet, där man finner urfjäll,

utjord, odalby, knektafrälse mm förklarade, ett register över skånska regementen samt en förteckning över arkivhandlingar för Skåne på danska mikrofilmer. I övrigt finns en frågespalt, två artiklar om släkter, en berättelse om föreningens höstutfärd samt resultat från gravstensinventering och ett par bokrecensioner - Lunds universitets matrikel 1732-1830 och Förfäder från Färs.

Södertälje-Probanden - Södertälje släktforskarförenings medlemsblad har utkommit med två nr i höst, dels nr 19 och dels ett extrabladd, vilka tillsammans omfattar 10 sidor. I extranumret presenteras föreningen och görs viss reklam för släktforskning. Det är i första hand framtaget för att delas ut under vissa föreningsdagar och i övrigt för en medlemsvärvningskampanj man satt igång. I ordinarie meddelandet tas huvudsakligen upp föreningsangelägenheter, men även en del övrigt, t e ett utdrag ur en ordlista till sockenstämmoprotokoll med förklaringar framtag- en av Mari-Ann Olsson, Föreningen har satt upp följande mål för sin verksamhet:

- Att uppmuntra och stödja släktforskningen i Södertälje.
- Att möjliggöra samarbete mellan olika forskare
- Att informera och instruera medlemmarna i olika tekniska och kulturella frågor
- Att tillsammans med andra organisationer främja det kulturella intresset i Södertälje.

Man ger årligen ut en släktforskarförteckning.

PO

NOMENKLATUR

Ibland kan det vara bra att göra klart för sig vilka begrepp man rör sig med och vad de betyder. Jag börjar här med några ord som gäller personnamn.

En persons namn består av förnamn och efternamn.

Ett efternamn kan antingen vara ett släktnamn eller ett son/dotternamn.

Ett släktnamn är ett efternamn som ärvs.

Ett son/dotternamn är ett efternamn som bildas på faderns förnamn med tillägg av son eller dotter.

Ett släktnamn kan antingen vara ett egenartat släktnamn, dvs släktnamn
forts på sid 28.

KORTA NOTISER

Databas ersätter telefonkatalogen

I Frankrike har fattats beslut om att ersätta telefonkatalogen med en databas, vilken abonnenten kan ringa upp och få önskat nummer. Bakgrunden till beslutet är de höga kostnaderna för telefonkatalogen. I stället för denna får abonnenten en alfanumerisk dataterminal, som består av ett tangentbord och en 9 tumsvartvit skärm. Terminalen beräknas kosta under 500 kr. De första abonnenterna får sina terminaler 1981. År 1995 skall alla telefonkataloger vara borta. Med denna dataterminal bör man även kunna ringa upp andra databaser.

På SCB arkiv håller man på och märker de mikrofiche för husförhörslängdsutdragen som besökarna skall få titta på i stället för de tunga och otympliga originalhandlingarna. När märkningen är klar kommer ändringen att ske. Läsapparaterna finns redan på plats.

Skånes genealogiska förening äger en läsapparat som lånas ut till medlemmarna för 10 kr per 14-dagarsperiod. Östgöta genealogiska förening har beslutat undersöka sina medlemmars intresse för en motsvarande utlåning.

Håkan Skogsjö har startat en inventering av släktforskarföreningarna i landet. Har Ni en förening och inte har hört av honom, skriv en rad - adress Genealogisk Ungdom, Tellgrensgatan 2, 414 60 Göteborg.

Skånes genealogiska förening beslutade 1978 starta en gravstensinventering och redovisar i senaste numret av sin skrift resultaten. Även Genealogisk Ungdom i Göteborg håller på med en gravstensinventering

Mikrofilmsförteckningen för Stockholms län är reviderad 1979 och kan fås från biblioteket på Lidingö för 20 kr.

Förnamnsboken har utkommit på AWE/Gebers förlag. Den innehåller uppgifter om över 10.000 namn. Med datorns hjälp har man gjort en undersökning av hur många svenskar som bär respektive namn. Alla namn med över tio bärare är med i boken.

Mikrofilmer kan lånas från Danmark och Finland via de svenska biblioteken.

En utredning om datorn och emigrantregistreringen har tillsatts vid ett emigrantforskarforum i Göteborg den 25 april i år. Per Clemenson från Göteborg samt Lars-Göran Johansson från Växjö jämte dataspecialisten Bo Björklund skall göra utredningen. Ett nästa möte skulle hållas på Emigrantregistret i Karlstad. Detta har ännu ej ägt rum.

Peter Olausson efterlyser i senaste numret av Släkt och Hävd de som har forskningsanknytning till Gillberga härad i Värmland. Han jämte Göran Stålbom planerar en forskarförteckning för detta härad som komplement till Svensk Släktforskarförteckning.

En förteckning över dansk mikrofilm gällande jordeböcker, räkenskaper, kvittenser och extra skattemantalshandlingar från Skåne för 1500 och 1600-talen finns i Skåne Genealogen 1980:2.

Demografiska databasen i Umeå har nu tagit fram program så att man från terminal kan hämta uppgifter ur händelsefilerna, dvs filerna med sammanställda personuppgifter (se vår skrift nr 2 sid 20). Programmen är främst framtagna för demonstration och undervisning. Program finns ännu ej för att från terminal ta fram uppgifter ur källfilerna, dvs filerna med födelselängder, vigsellängder etc.

Till årsskiftet 1980/81 beräknas följande antal hemdatorer vara sålda i Sverige:

ABC 80	18000 st
Pet	2000 st
Apple	600 st
övriga	200-300 st

Av ABC 80 anges 15 % (2700 st) vara köpta av privatpersoner.

En rad släktföreningar ger ut medlemsblad bland dem ET släktförening. I årets (jul)meddelande från denna förening tas bl a upp de äldre leden i släkten Bergman från Västgöta-Dal. I 1976 års meddelande togs Klevmarsläktens äldre led upp (från Dals Ed)

På biblioteket i Åmål finns bl a domboksutdrag från Valbo, Vedbo, Nordals och Tössbo häraderna gällande tiden 1613-1732. Det är Anders Edestam som står bakom dessa utdrag. Motsvarande för Sundals härad har kommit ut, men för tiden 1613-1699. Därmed finns domboksutdrag för denna tid för samtliga häraderna i Dalsland.

NOMENKLATUR (forts)

av typ Brant, Kjellberg etc eller ett son-namn som ärvs.

Särskiljande släktnamn är samma som egenartat släktnamn.

Ett administrativt släktnamn är ett egenartat släktnamn som tillkommit på administrativ väg efter tillkomsten av 1901 års namnlag.

Patronymikon är samma som son/dotternamn.

PO

VAD HAR STÅTT I SLÄKT-FORSKAR-NYTTS FÖRSTA ÅRGÅNG ?

Allmänt

Datorhjälp i släktforskningen nr 2 sid 1	
När på året föddes barnen ?	2-12
Hur kan datorn hjälpa oss släktforskare ? av Lbg	1-1
Datorhjälp i släktforskningen	1-4
Lägesrapport från DIS	1-7
Statens kulturråd och släktforskarna	2-14
Årets kursledarkurs i Östergötland	2-25
Arkivproblem	4-8
Ledarkurs på Lunnevad	4-22
Släktforskarna dyra för landets bibliotek	4-25
Insändare om dyra släktforskare	4-25
Pressgrannar	4-26
Korta notiser	4-27
Nomenklatur	4-26

Datorer

Hemdatorn	2-2
Introduktion till hemdatorer	3-28

Personregister

Rapport från en släktforskare med hemdator av Kurt Steinrud	2-6
Personregister till födelselängder	2-9
Fadersregister till födelselängd	2-11
Övriga register till födelselängden	2-11
Krav på personregister	2-12
Till kyrkböcker framtagna personregister	3-2
Förteckning över kyrkböcker med personregister på mikrofilm	3-16
Förteckning över kyrkböcker med arkivframtagna personregister	3-19
Vilket värde har personregister för att minska förslitningen av våra kyrkoarkivalier ?	3-27
Fler privatframtagna personregister till kyrkböcker	4-10
Rubriker på fiche	4-11
Stavningsnormering av person- och ortnamn av Lbg	4-11

Förnamn

Förnamn i äldre tid	2-13
---------------------	------

Datorregistrering av egen släkt

Hemdatorn som alternativ till kortsystem av K J Roslund	2-4
Rapport från en släktforskare med hemdator av Kurt Steinrud	2-6
Datorregistrerad släkt	3-28
Datoriserad framställning av an- och släkttavlor av Lbg	4-2

Tillstånd för dataregistrering

Ansökan till datainspektionen	2-10
Tillstånd från datainspektionen	3-25
Datainspektionen	4-13

Offentliga personregister

Hej dator	4-16
-----------	------

Demografiska databaser

Demografiska databasen i Umeå	2-20
Databasprojekt för Linköping	2-22
Linköpingsregionen i nytt databasprojekt	4-14
Hässelbykonferensen 1978	4-15
Demografisk databas Stockholm	4-14

Databehandling i utlandet

Datoriserad släktforskning i utlandet av Lbg	4-17
Mormonernas databehandling	4-18

Mikrofilm

Hemlån av Videolog	2-25
Länsbibliotek som tillåter hemlån av film	2-25
Förteckning över kyrkböcker med personregister på mikrofilm	3-16
Nya filmkataloger	3-28

Mikrofiche

Får vi kyrkböcker på mikrofiche?	2-13
Får vi kyrkböcker på mikrofiche?	3-26

Referat

Släkt på Nya Zeeland ?	2-15
Norrländsk släktforskning	2-16
Radion uppmärksammar släktforskning	2-24
Tidningen Land skriver om släktforskning	3-27
På Gotland skulle det vara roligt att forska	4-19

Ungdomsverksamhet

Ungdomsverksamhet	2-22
Släktforskningsintresserade gymnasieelever i Karlstad av Gunnel Kvarnström	2-22
Anvisningar för sökning i kyrkböcker av G Kvarnström	2-23

FÖRSTA ONSDAGEN I VARJE MÅNAD - GRUPPEN

På biblioteket i Linköping har sedan något år tillbaka släktforskarna samlats en gång i månaden för att diskutera problem i samband med släktforskningen. I samband med dessa träffar bildades hösten 1979 en arbetsgrupp, som så småningom organiserade sig som en förening - DIS. Till varje träff hösten 1979 gavs ut en skrift. Ett extranummer gavs ut till den utställning, som gruppen ordnade på biblioteket i anledning av den internationella arkivveckan. I brist på namn kallades gruppen "första onsdagen i varje månad - gruppen". Fyra skrifter utkom:

Nr 1 Onsdagen den 5 september.

Introduktion och förslag till diskussion	sid 1
Östgötsk släktforskning	2
Kursledarkurs i Molkom	5
Läs mikrofilmen hemma	7
Datorhjälp i släktforskningen	10
Höstens släktforskarkurser i Linköping	13

Nr 2 Onsdagen den 3 oktober

Inledning	sid 1
Förslag till frågeformulär vid en mera ambitiös inventering av släktforskarintressets inriktning med intervjuer	2
dito vid en mera begränsad inventering	2
Hur kan datorn hjälpa oss släktforskare	2
Släkt på Nya Zeeland ?	4

Nr 3 Extranummer till släktforskningsutställningen på biblioteket den 20 oktober och en tid framåt

Släktforskning, vad är det ?	sid 1
Släktforskning, en ny folkrörelse ?	2
Hur blir man släktforskare ?	4
Hur arbetar man som släktforskare ?	
Släktforskaren och kyrkoarkiven	5
Släktforskaren och länsbiblioteken	6
Släktforskaren och pastorsexpeditionen	7
Släktforskaren och arkiven	8
Vår förening	9

Nr 4 Onsdagen den 7 november

Inledning	sid 1
Arkiv i Kisa	2
Ut och gräv	3
Vår utställning	3
Bibliotekets egen utställning	5
Släktforskningens gröna våg	5
Lantmäteriarlivet	6
Tiondelängden alltid aktuell	7
Lägesrapport från DIS	8
Slutrapport från arbetsgruppen för medverkan i bibliotekets arkivdagar	9
Länsbibliotek som medger hemlån	9
Intresseförfrågan till Norrköpings släktforskare	10
Hur många är vi ?	10

PO.

ÅRSMÖTET

Föreningens första årsmöte hölls den 4 oktober på SAAB SCANIAs fritidsgård i Linköping. Stadgar antogs enligt förslag med smärre ändringar. Till ordförande valdes Lars Blomberg och till övriga ledamöter Margareta Åvenius-Domeij, PO Bergman, Sören Jacobson och Björn Johansson. Årseavgiften bestämdes till 40 kr för nästa år, 1981. Vid årsmötet diskuterades föreningens verksamhet och demonstrerades hemdatorn ABC-80 och inmatning av födelseboksuppgifter på kassettband. Vidare visades framtagna register och fiche - även exempel på register framtagna med enbart ABC-80 med disk och skrivare - samt exempel på med dator framtagna an- och släkttavlor.

PO

KASSÖREN MEDDELAR

att medlemsavgiften för nästa år kan sättas på föreningens postgirokonto 14033-5. Inbetalningskort finns inlagt i detta nummer. Avgiften är 40 kr för både medlemmar och prenumeranter.

SEKRETERAREN MEDDELAR

att föreningens meddelande nr 1 och 2 är slut och att av nr 3 endast några få exemplar återstår. Nytryckning är diskuterad men inga beslut därom har ännu fattats.

För nästa år planeras två meddelanden, som kan bli fyra om tid och ork räcker till.

Föreningen vill hjälpa till att förmedla hemdatorprogram mellan medlemmarna. Själva har vi ännu så länge endast två program, ett registrerings- och ett rättningsprogram för ABC-80 och ingen programbeskrivning. Dessa kan lånas mot en förbindelse om att inte överlåta programmen till tredje man. Finns det någon annan som har program ? Om Du är intresserad tag kontakt med sekreteraren.

Föreningens adress:

DIS c/o P O Bergman, Hjortronvägen 89, 59054 Sturefors

Copyright P O Bergman och föreningen DIS 1980.

MEDLEMMAR OCH PRENUMERANTER

Landsarkivet Box 3009 40010 Göteborg
Karl Ivar Lundqvist Baldersvägen 50 V 85250 Sundsvall
Stig-Henrik Viklund Tjärhovsgatan 10 B 93132 Skellefteå
Börje Hellström Svartviksvägen 6 2 tr 16132 Bromma
Kjell S Andersson Erikslundsvägen 56 18344 Täby
Karl Johan Roslund Krapperupsvägen 13 26041 Nyhamnsläge
Peter Olausson Drottninggatan 6 B 43400 Kungsbacka
Per Klasson Snarhemsvägen 29 73200 Arboga
Landsarkivet i Vadstena Box 126 59200 Vadstena
Marianne Olsson Lingonstigen 58 14400 Rönninge
Henrik Anderö Storgatan 86 58228 Linköping
Kurt Steinrud Tullingebergsvägen 19 14600 Tullinge
Emigrantinstitutet Box 201 35104 Växjö
Gert Persson Rådagatan 6 12351 Farsta
Ulla Eriksson Per Jans, Berga 82027 Söderala
Göran Tengnér Kyrkvägen 13 18274 Stocksund
Olov Jensén Ynglingagatan 25 Nb 11347 Stockholm
Jacob Stuart Torphagsvägen 4 10405 Stockholm
Elisabeth Thorsell Nitaregatan 9 58266 Linköping
Sven Nebrin Råggatan 12 II 11659 Stockholm
Kurt Rodin Åbylundsgatan 7 58236 Linköping
Björn Johansson Vidingsjögatan 4 58267 Linköping
Lena Jönsson Kungsgatan 17 58222 Linköping
Jan Faith-Ell Tappströmsvägen 8 17800 Ekerö
Krister Nöjd Västerled 122 B 81150 Sandviken
Oscar Schuberth Norevägen 26 18264 Djursholm
Kaj Isaksson Finbagarvägen 69 12354 Farsta
Stig Geber Tyrs V 10 14040 Ösno
B Grundström Långgatan 4 57300 Tranås
Erik Thorell Grev Turegatan 78 3 tr 11438 Stockholm
Stadsarkivet i Malmö S:t Petrigången 7A 21122 Malmö
Ernst T G Andersson Gunnilbogatan 14 D 72340 Västerås
Sören Jacobsson Hejdegatan 12 58243 Linköping
Gunnel Kvarnström Mossgatan 127 65466 Karlstad
Göte Axelsson Henrik Gjutares gata 26 A 54100 Skövde
Bertil Johansson Sörbygatan 25 46065 Brålanda
Jan-Christer Strahlert Mullbärsstigen 43 BV 19631 Kungsängen
Emigrantregistret i Karlstad Box 331 65105 Karlstad
Elisabet Hemström Box 1544 Nubbsarvet 79194 Falun
Håkan Skogsjö Boregatan 8 43139 Mölndal
Genealogisk Ungdem, Tellgrensgatan 2 41460 Göteborg
Le Roy Billberg Slagsta Gårdsvägen 49 14573 Norsborg
Kai Albertsen, Marselisborg Hospital, PP Örumsgade 11, 8000 Århus C, Danmark
Eivor Johnsson Östgötagatan 28 58232 Linköping
Sven-Inge Idofsson Bolmaryd, Nöttja 34013 Hamneda
Erik Spens Berguddsv 5, 18233 Danderyd
Roland Karlsson Brunörtsvägen 30 59062 Lingham
Åke Fridell Skogslöparvägen 25 16360 Spånga
Lennart Fredricson Vallåkergratan 3 43200 Varberg
Mats Hallebry Backsippevägen 15 13562 Tyresö
Peder Claesson Mittrogatan 34 50247 Borås
Folke Åsén Lotsvägen 16 87100 Härnösand
Per Andersson Storgårdsgatan 38 59500 Mjölby
Lars Ericson Gullmarsplan 8 IV 12140 Johanneshov
Landsarkivet i Lund Box 2016 22002 Lund
Genealogiska Samfundet i Finland Snellmansgatan 9-11 SF 00170 Helsingfors 17.
Lars Blomberg Ärenprisvägen 111 59062 Linköping
Margareta Avenius-Domeij Nitaregatan 2 58266 Linköping
P O Bergman Hjortronvägen 89 59054 Sturefors